

Optegnelser
om verdslige Embedsmænd i Sæby
1525—ca. 1850.

Af C. Klitgaard.

Til nærværende Arbejde har jeg med Tak modtaget Understøttelse af Carlsbergfondet og Den grevelige Hjelmstjerne Rosencroneske Stiftelse.

Forkortelser: B. = Borgmester.
R. = Raadmand.
Rp. = Sæby Raadstueprotokol.
Tgb. = Sæby By's Tingbog.

Skønt Sæbys tidligst kendte Købstadprivilegium er af 10. August 1524 og givet Byen af Frederik I. paa Biskop Styge Krumpens Foranledning, blev Sæby dog i Slutningen af Middelalderen regnet for Købstad, og baade 1466 og 1490 nævnes der Borgmestre her. Oluf Jensen kaldes saaledes, da han 1466 blev Medlem af »Guds Legems Lav« i Aalborg (Gildets »Liber vivorum«), og Væbner Erik Jepsen, der 9. Juli 1465 var bispelig Foged i Sæby, kaldes 1490 Borgmester her. (Top. Saml. Perg. Sæby Nr. 1, Rigsark., Ny kgl. Saml. 4°, 746, kgl. Bibl.). Endvidere udtales 1547:

»Sæby haver været en sær By for sig selv, baade før-
end og siden de finge Købstadret og haver ligget til
Vendsyssel Biskopdom og givet Biskoppen den aarlige
Skat og Udgift der udi Byen hos Bispens Foged«
(Herredagsdombog 1547, Bl. 255).

I »Historisk Aarvog for Thisted Amt« 1937 har Ar-
kivar Johan Hvidtfeldt paavist, at Thisted, der lige-
som Sæby hørte til Børglum Bispedømme, og som
samtidig med Sæby fik Købstadret paa Styge Krum-
pens Foranledning, havde baade »Borgere« og Raad-
mænd før 1524 og altsaa maa have haft Købstadstyre
og dermed et vist Selvstyre, selv om det var under Bi-
skoppens Overhøjhed, og det synes saaledes, at disse
to Byer i saa Henseende har haft en ensartet Fortid.

Efter 1524 havde Sæby 2 Borgmestre og 10 Raad-
mænd; i 1600erne dog sædvanligvis kun 1 Borgmester
og 4 Raadmænd. Magistraten afskaffedes ved For-
ordningen af 28. Jan. 1682 og erstattedes af en By-
foged.

Borgmestre.

1. Niels Hansen var antagelig Borgmester 1525
—30, da han forseglede Sæby Klosters Brevkiste, som
Biskop Styge Krumpen lod føre til Voergaard¹⁾).

2. Søren Brun var Borgmester 1536, da han
sammen med Borgmester Hans Nielsen og Raadmæn-
dene paa Byens Vegne modtog Sæby Kloster med Tegl-
gaard m. v. af Munkene der²⁾).

¹⁾ Chr. Rhuus' Ms. om Sæby Kirke m. m.; jfr. „Vendsyssel Folk
og Land“ III. 39.

²⁾ a. St. S. 38.

3. Hans Nielsen var Borgmester 1536 (se Nr. 2) og 1539, da han paa Sæby Kirkegaard tog Vidne af menige Almue om, at Biskop Styge Krumpen havde ladet Kirkens og Klosters Ejendomsbreve føre til Voergaard¹⁾).

4. Morten Christensen var Borgmester 1539²⁾ og vist ældste Borgmester 1541, da der toges Tingsvidne om Byens Grænser³⁾. Ligeledes 1542⁴⁾).

5. Simon Broe var Borgmester 1541⁵⁾).

6. Knud Andersen blev Borgmester 1545 og nævnes endnu som saadan 1559⁶⁾).

7. Jørgen Jespersen var Borgmester 1564 og anføres 1539 og 1541 som Byfoged⁷⁾). Kom 1564 til København for at træffe Otto Rud til Sæbygaard, med hvis Bonde Gert Borchhorst han havde Trætte⁸⁾). Befalingsmanden paa Københavns Slot, Jens Ulfstand, vilde fængsle Borgmesteren og lade ham »indmane i et Herberg« (s: Husarrest), hvorfra han ikke maatte gaa, men Borgmesteren klagede saa til Kongen, og da Sagen ikke vedkom Jens Ulfstand, fik han Ordre til at løslade Jørgen Jespersen⁹⁾). Var ogsaa Borgmester 9. Januar 1570, da der vedtoges Havnevedtægt for

¹⁾ a. St. S. 39.

²⁾ a. St. III. 39.

³⁾ a. St. II. 27.

⁴⁾ Ny kgl. Samling 4°, 746.

⁵⁾ „Vends. Folk og Land“ II. 28.

⁶⁾ Danske Mag. 4. I. 60. Ny kgl. Saml., 4°, 746.

⁷⁾ „Vends. Folk og Land“ III. 39, II. 27.

⁸⁾ Borchhorst var næppe Bonde i Ordets nuværende Betydning, men har vel boet paa Sæbygaards Stavn og maaske drevet Købmandskab, Sæby By til Fortrængsel.

⁹⁾ Kancelliets Brb. 17. Juli 1564.

Sæby¹⁾, samt endnu 1583, da han ved Borgerskabets Mønstring mødte bevæbnet med Slagsværd²⁾).

8. Mikkel Sørensen Riber var 2. Borgmester 1570 (Havnevedtægten, se ovenfor), mødte ved Mønstringen 1583 med Langbøsse, Stakkenbøsse og Degen³⁾. Det ligger nær at antage, at han er udgaaet fra en af Ribes driftige Handelsslægter, der paa hin Tid spredtes til mange af vore Byer, bl. a. Aalborg. Han døde i Sæby 19. Marts 1587 og er tillige med sin Hustru Elle Madsdatter, der døde 9. Maj 1598, begravet i Sæby Kirke, hvor der tidligere har været Epitafium med deres Billeder⁴⁾. Hans Bomærke:

Peder Dyrskjøt kalder ham fejlagtig Mikkel Jensen⁵⁾, og han beretter, at han blandt flere Børn havde de 3 rige Sønner: Søren, der blev Borgmester her, og Peder og Christen, der blev Raadmænd i Sæby⁶⁾. En fjerde Søn var Mads, der var Borger i Sæby, og maaske var Rasmus Riber, der ved Mønstringen 1583 var i Norge, ogsaa en Søn af Borgmester Mikkel. Han havde ogsaa flere Døtre — synes det —, saaledes Maren, gift med Raadmand Mikkel Nielsen Snor⁷⁾, Anne, der 1595 var gift med Niels Jørgensen i Sæby, som 1583 deltog i Mønstringen med Harnisk, Slagsværd, Stakkenbøsse og Degen, og som tillige med Hustruen er begravet i Sæby Kirke, hvor der har været Epitafium med Billeder af

¹⁾ a. St. 14. Febr. 1571. Jfr. Top. Saml., Sæby 9. Jan. 1570 (Rigsark.).

²⁾ Danske Kancellis Mønstringsregistre.

³⁾ a. St.

⁴⁾ „Vends. Folk og Land“ III. S. 44 og 65.

⁵⁾ Ny kgl. Saml. 4°, 746.

⁶⁾ se Raadmænd Nr. 13 og 14.

⁷⁾ se Raadmænd Nr. 12.

dem og deres Børn¹⁾). Endelig er det sandsynlig, at nedennævnte Kirsten Mikkelsdatter ogsaa var Datter af Borgmester Mikkell Riber. Hun, der havde været gift med Holger Iversen, som 1616 i Sæby drak sig ihjel i Brændevin²⁾), klagede 1624 til Kongen over, at Magistraten i Sæby, der var Værge for hende og hendes Børn, havde forurettet dem, hvorfor Kongen 20. Juli 1624 udnævnte Kommissarier til at dømme dem imellem³⁾). Men forinden havde Kongen haft megen Ulejlighed for hendes Skyld. 18. April 1619 udgik nemlig kgl. aabent Brev om, at tidligere Foged paa Sejlstrup Erik Iversen havde ladet sig trolove med en Enke Kirsten Mikkelsdatter i Sæby, men nu havde hun forandret Sind og vilde ikke ægte ham. Han havde derfor indstævnet hende for den gejstlige Ret (Tammerretten) i Vendelbo Stift, hvor han havde faaet hende dømt til at efterkomme Ægteskabsløftet. Det vilde hun imidlertid ikke, men rømte fra Sæby og forrykkede og forkom noget Gods, som han havde indbragt i Boet, og noget Børnegods, som Magistraten havde betroet ham, og han havde derfor begæret Kongens Tilladelse til at lade hende anholde, hvor hun maatte træffes, og til, at hun maatte faa Tilhold om enten at ægte ham og tilbagelevere Godset eller ogsaa at blive sendt til Tugthuset i København. Denne Begæring imødekom Chr. IV og befalede alle Embedsmænd, Fogeder og Magistrater m. fl. at anholde Kirsten, om hun blev paatruffet⁴⁾). Men snart vendte Lykkens Hjul sig, og nu var det Erik Iversen, der blev

¹⁾ „Vends. Folk og Land“ III. 33, 45. Deres Datterdatter Maren Mouridsdatter var gift med Raadmand Nr. 20 Peder Christensen Reenberg.

²⁾ Jyske Saml. V. 83.

³⁾ Kancelliets Brb.

⁴⁾ Kancelliets Brb.

forfulgt. 2. Novbr. 1619 udgik nemlig kgl. Brev til Lensmanden paa Sejlstrup — Anders Friis — om, at naar han af Jørgen Skeel til Sostrup fik Dommene over Erik Iversen, skulde han sende denne velforvaret til København, og hvis Kirsten Mikkelsdatter vilde skilles fra ham (o: have Trolovelsen hævet) eller i anden Maade havde Tiltale til Erik Iversen, skulde Anders Friis hjælpe hende til Rette¹⁾. 19. April 1620 udgik endvidere kgl. Brev til Anders Friis om, at Kirsten Mikkelsdatter havde beklaget sig over Erik Iversen til Kongen; Anders Friis skulde nøje undersøge Sagen, og var hendes Beskyldninger rigtige, skulde Erik Iversen anholdes, tiltales og tilbørlig straffes, og Lensmanden skulde hjælpe Kirsten til Rette hermed²⁾. Det sidste, vi hører om denne Trætte, er, at Kongen 28. April 1621 skrev til Anders Friis, at Erik Iversen havde berettet for Kongen, at han havde været i Rette med Anders Friis i denne Sag, men det var blevet nægtet ham at faa Genparter af Sagens Akter. Kongen befaler, at de skal gives ham³⁾. Kirsten blev boende i Sæby som Enke og nævnes 1642 i Stolestaderegistret som »Kirsten salig Holgers Enke«⁴⁾. 1651 klagede hun til Lensmanden paa Sejlstrup over, at Magistraten i Sæby havde solgt hendes salig Mands Lejersted i Kirken, som hun havde købt og betalt, og ladet hendes Mands Lejersted flytte, men Magistraten nægtede at have gjort det⁵⁾. Hun var antagelig Moder til den Karen Holgersdatter, der 1663 købte Gravsted i Kirken⁶⁾.

¹⁾ a. St.

²⁾ a. St.

³⁾ a. St.

⁴⁾ Kirkens Regnskabsbog.

⁵⁾ Sæby Raadstueprotokol 28. Marts 1651.

⁶⁾ Kirkens Regnskabsbog.

9. Søren Christensen Guldsmed var Borgmester 1597. Han var født o. 1533 og døde 6. Febr. 1597, begravet i Kirkens Kor, hvor der tidligere var Epitafium med Portrætter og Gravsten over ham, Hustru og Datter¹⁾. Bomærke Ved Mønstrin-

gen 1583 var han Hopmand og var bevæbnet med Harnisk, Spids, Stakkenbøsse og Degen. Han var maa-ske Søn af Christen Guldsmed, hvis Bomærke

staar paa en af Raadmandsstolene i Kirken med Aars-tal 1576. Se Raadmænd. Var gift med Maren Lau-ridsdatter, død 25. Jan. 1609. Datter: Maren Sørensdatter Guldsmed, død 11. Okt. 1620²⁾, gift I med Laurids og II med Raadmand Peder Mikkelsen Riber, se Raadmand Nr. 13.

10. Herman Henriksen er utvivlsomt iden-tisk med Herman Skræder, der var Borgmester 1591³⁾. Herman Henriksen var Borgmester 1608, da han medunderskrev Hyldingen, nævnes 1610 i en Herredagsdom og 1620 i en Landstingsdom⁴⁾. Fik 1614 Sandemandstov angaaende Sæbys Markskel⁵⁾. Var gift med Inger og var antagelig Fader til Hen-rik Hermansen, der 1618 var Byskriver i Sæby (se Byskrivere).

11. Christen Pallesen omtales af Peder Dyr-skjødt som Borgmester først i 1600erne⁶⁾.

¹⁾ „Vends. Folk og Land“ III. 22. 48.

²⁾ Angivelsen 1626 i „Vends. Folk og Land“ III. 22 kan ikke være rigtig, da hun var død før 1625, eller ogsaa er der 2 Døtre af dette Navn.

³⁾ Jyske Saml. 2. II. 401.

⁴⁾ Viborg Landst. Dombog A. 1620, Bl. 406.

⁵⁾ Børglum H. Tgb. 20. Aug., 13. Septbr. 1614.

⁶⁾ Ny kgl. Saml. 4°. 746.

12. Søren Mikkelsen Riber var Borgmester 1618 og 1621¹⁾. Han var Søn af ovennævnte Borgmester Mikkel Riber og var en rig Mand. Antagelig er han den Søren Mikkelsen, der 1583 mødte ved Mønstringen med Harnisk og Degen²⁾, og 1610 var han Byfoged her (se Byfoged Nr. 5). Efter Ordre fra Lensmændene paa Aalborghus og Sejlstrup istandsatte han Præstbro paa Grænsen af disse to Len, men kunde bag efter ikke faa sin Betaling af Herredsmændene, hvorfor Kongen 12. Maj 1618 gav Ordre til Lensmændene nu at sørge for, at han blev betalt³⁾. Søren Riber afgik formodentlig fra Embedet 1619, da der indførtes skiftende Borgmestre (»Fastelavnsborgmestre«); men var Borgmester 1621. Af Familien Riber fandtes endnu i 1700erne et Par Kvinder i Sæby, nemlig Karen Jakobsdatter Riber, der døde i Borgmester Rhuus' Hospital 1756, og Anne Marie Riber, der døde 1759.

13. Hans Nielsen Gram siger⁴⁾, at han 1627 af de kejserlige Tropper blev tvunget til at være Borgmester, men fast Borgmester blev han næppe før 1632, thi der oplyses 1653, at han, da han afgik 1648, havde været Borgmester i 15 Aar⁵⁾.

Hans Afstamning er ikke bekendt, men han var maaske Vendelbo, da han havde en Søster Maren, der døde i Sæby efter at have været gift der 2 Gange⁶⁾. Snarest stammer han dog fra Gram i Sønderjylland.

Han var antagelig født i 1580erne, thi i Fastelavn

¹⁾ Kancelliets Brb. 12. Maj 1618. Viborg Landst. Dombog A. 1621, Bl. 206.

²⁾ Mønstringsregister i Danske Kancelli.

³⁾ Kancelliets Brb.

⁴⁾ Indk. Breve til Danske Kancelli 24. Juli 1646.

⁵⁾ Sæby Tgb. 30. Juli 1653.

⁶⁾ a. St. 1602, Bl. 81.

1614 blev han Gildebroder i Guds Legems Lav i Aalborg, hvad forudsatte en vis social Position, og han var da Borger i Sæby. Angaaende sin Ungdom fortæller han¹⁾, at han har henslidt sin bedste Tid til Hove, baade i Kongens Tjeneste og andre Godtfolks og er derefter blevet bosat i Sæby, hvor han drev Købmands-handel og Sejlads i stor Stil. Tillige var han 1623 Ridefoged til Asdal, og nævnte Aar foretog han endvidere stort Øksneindkøb i Vendsyssel (79 Øksne) for Christoffer v. Gersdorff til Søbygaard²⁾. 14. Marts 1634 blev han tillige Tolder og Sisemester i Sæby og skulde derfor have 20 Rdl. aarlig og tages i Ed af Lensmanden paa Sejlstrup. Samme Dag, som Borgmester Hans Gram blev udnævnt til Tolder, bevilgede Kongen, at Borgerne i Sæby til Reparation af deres Havn maatte faa de Pæle og andet Træværk, der fandtes i Skansen ved Byen. Denne Skanse var anlagt af de kejserlige Tropper 1627—29.

Efter de Kejserliges Besættelse af Vendsyssel 1627 lykkedes det ham i en lille Baad selv anden at slippe over til Bohus og give Chr. IV Underretning om Fjendens Anslag, »hvilket var ganske kiært«³⁾.

Paa et af de ældste Huse i Sæby — Matr. Nr. 35 — paa Sydsiden af Algade lidt vest for Kirken, et Hus i ét Stokværk med svære Egebindinger og fremstaaende Bjælkehoveder hvilende paa Konsoller, sad tidligere en Porthammer af Egetræ (nu i Museet i Hjørring, hvortil den 1905 blev foræret af en Købmand i Frederikshavn). Paa Brættet staar udskaaret 3. Juli 1624 samt et Skjold med Bogstaverne H. N. B. og et Bømærke med samme Bogstaver sammensat. Endvidere

¹⁾ Indk. Breve til Danske Kancelli 24. Juli 1646.

²⁾ Sæby Raadstueprotokol 17. Maj 1639.

³⁾ Kancelliets Brb. 14. og 19. Marts 1634.

⁴⁾ Indk. Breve til Danske Kancelli 29. Maj 1649.

et Skjold med Jesu Initialer I. H. S. og Bogstaverne K. M. D. og midt imellem Skjoldene et Kristusmonogram omgivet af en Krans. Til højre for førstnævnte Skjold staar med latinske Begyndelsesbogstaver »Gud bevar Din Ingang oc Udgang. Er Gud med os hvo kand daa ver imod os«. Til venstre for det andet Skjold staar: »Gud bevar dite Hus al sin Ære oc alt hvad der indenfor mon vere«.

Det er Hans Gram og hans første Hustrus Initialer, og Huset har altsaa tilhørt dem, men da B. maa formodes at betyde Borgmester og ikke Borger, kan Porthammeren ikke være anbragt 1624, med mindre Hans Gram da er »Fastelavnsborgmester«, men maa være anbragt senere. Datoen kunde vel ogsaa være den Dag, da han købte Huset. Han ses at have ejet flere Ejendomme i Byen og en Del Jord i Marken.

Under Svenskernes Besættelse af Jylland 1644 sørgede han for, at en svensk Kaptajn, der skulde til Sverige med Brevskaber, blev ført fangen til København; som Følge heraf maatte Hans Gram over Hals og Hoved flygte til Bohus og København og efterlade sin højtfrugtsommelige Hustru i Sæby, men det kom til at gaa ud over hans Ejendomme i Sæby og over hele Byen¹⁾.

Han siger selv, at han ved den Lejlighed blev forarmet, og han blev da ogsaa af den Grund 1649 be-naadet med Indtægten af en Bondegård i Hov i Sen-nels Sogn i Thy, hvilken Bevilling 1654 ogsaa straktes til at gælde hans eventuelle Enke i hendes Livstid²⁾, men han havde dog Midler til 1646 at opføre en La-tinskolebygning i Sæby, paa hvis Dørplade stod et Jesu-monogram og Bogstaverne H. N. S. — K. M. D. 1646

¹⁾ Indk. Breve til Danske Kancelli 24. Juli 1646 og 29. Maj 1649.

²⁾ Jyske Reg. 21. Aug. 1654.

samt en latinsk Sentens¹⁾). De sidstnævnte Bogstaver er hans da afdøde Hustrus Initialer, og de maa sandsynligvis forstaas saaledes, at hun, der ingen Børn havde, havde legeret en Kapital til en ny Latinskole i hin Tid, da Ægteparret var velhavende, og det var vist for at tilvejebringe disse Midler, at Borgmesteren i 1640 solgte 16 Agre og en Hovedager ved østre Ende paa Toften i Sæby Mark for 200 Rdl. til Tolder Jens Christensen Prang, hvilken Jord denne 1650 testamenterede til Sæby Hospital²⁾). Borgmester Hans Nielsen gav ogsaa 2 smaa Agre i Kathaven til Sæby Kirke; Tidspunktet kendes ikke, men antagelig var det 1640, idet Gaven formodentlig var for hans Hustrus Begravelsessted i Kirken. Mærkeligt nok omtaler Borgmester Chr. Rhuus ikke i sine Optegnelser om Sæby Kirke³⁾ noget Epitafium eller nogen Gravsten over Hans Nielsen og hans 2 Hustruer, skønt de vistnok alle 3 er begravet i Kirkens Kor og skønt Borgmester Hans Nielsens Enke først døde 1686, saa Rhuus har kendt hende. Heller ikke nævnes i Kirkeregnskabet nogen Indtægt for disse Begravelser, men af Kirkebogen ses, at Hans Nielsens Enke blev begravet i Kirkens Kor.

1648 afgik Hans Nielsen som Borgmester, og 1653 fik han en hel Del Bryderi med Byens Regnskabsvæsen, idet han ikke i de 15 Aar, han havde været Borgmester, havde aflagt Regnskab, og der var en Del Restancer til Kronen m. v.⁴⁾). Han tilbød dog at klarere straks, saa han har ikke været insolvent paa dette Tidspunkt.

¹⁾ Chr. Rhuus' Optegnelse 1694 om Sæby Kirke m. v., trykt i „Vends. Folk og Land“ III, 96.

²⁾ Sæby Kirkes Regnskabsbog 1629—1764, Bl. 271.

³⁾ Sæby Præstearkiv, jfr. „Vends. Folk og Land“ III.

⁴⁾ Sæby Tgb. 11. Maj, 13. og 20. Juli 1653.

Det vides ikke, hvornaar han døde, men han levede endnu 2. April 1662¹⁾ og oplevede altsaa ogsaa for tredje Gang at se Sæby besat af Fjender. I Sæby er der rejst en Mindesten for ham.

Hans Nielsen var gift I med Katrine Markvorsdatter, der 1623 sammen med flere fornemme Kvinder deltog i »Pigemalkning« paa Sæby Raadhus²⁾. Hun var Søster til Raadmand Claus Markvorsen i Aalborg og Raadmand Johan Markvorsen i Sæby, og de var fra Ditmarsken³⁾.

Hun døde ca. 1640 uden Livsarvinger, og 1641 havde Hans Nielsen en Del Strid med hendes Broder Johan, formodentlig angaaende hendes Efterladenskaber⁴⁾.

1641 ægtede han Anne Jensdatter (Worm)⁵⁾, der 27. Aug. 1686 blev begravet i Kirkens Kor, en »dydig bedaget Matrone«. Med hende havde han en Del Børn, der dog ikke alle kendes med Sikkerhed, hvorfor her kun anføres de sikre; de førte alle Navnet Gram, som Hans Nielsen ikke ses at have brugt. Børn: A. Niels Hansen Gram, f. Sæby 1642, d. Bjergby, 18. Febr. 1712, Præst i Bjergby-Mygdal og i Ægteskab med Anne Christensdatter Muhle Fader til 10 Børn, blandt hvilke Historikeren Professor Hans Gram.

¹⁾ a. St. 1662, Bl. 81.

²⁾ Viborg Landst. Dombog A. 1623, Bl. 461 b.

³⁾ a. St. 1620, Bl. 207, og Aalborg Guds Legems Lavs „Liber vivorum“ 1613.

⁴⁾ Sæby Tgb. 1642, Bl. 10.

⁵⁾ Hun angives af Slægten at have heddet Worm (Personalh. Tidsskr. 7. VI. 170); hendes Broder Niels Jensen var 1642 Skræder i Sæby (Sæby Tgb. 1642, Bl. 152 og 164). Hendes andre Søsken var Poul Jensen i Ormstrup, Søren Jensen paa Overgaard, Jens Jensen i Lund ved Ørslev Kloster og en Søster gift med Laurids Madsen Bugge til Linderumgaard (Vennebj. H. Tgb. 15. Maj 1671).

- B. Frederik Hansen Gram, f. Sæby i For-aaret 1644 (Tvilling), begravet Raabjerg 4. Jan. 1697, Student Aalborg 1687, Købmand i Sæby 1691, da han solgte sine 2 Gaarde der og flyttede til Skagen, hvorfra han 1694 flyttede til Aalbæk i Raabjerg Sogn. Gift Skagen 1692 med Ingeborg Christensdatter, d. Skagen 1694. Ingen Børn.
- C. Niels Hansen Gram, f. Sæby 1646, d. Skibby i Horns Herred, Sjæll. 1692, Student Aalborg 1667, Degn i Skibby. Gift 1683 med Dorte Jensdatter Bagge, f. 1663, d. 1732. 2 Sønner¹⁾.
- D. Katrine Hansdatter Gram, f. Sæby o. 1647, d. 1725, gift med Akciseskriver ved Christianshavns Port Christen Sørensen Hornbech, f. 16..., d. 28. Juli 1705. Ingen Børn.

14. Peder Christensen Knivholt var Raadmand i Sæby 1633 og følgende Aar, overtog antagelig Borgmesterembedet 1648, men nævnes først 4. April 1649 som Borgmester²⁾. Han var Broder til Jens Christensen Siverslet, Ridefoged til Voergaard, der tillige med Hustru Karen Nielsdatter, død 1641, blev begravet i Sæby Kirke, hvor der har været Epitafium over dem³⁾.

Peder Knivholt boede allerede i Sæby 1624, da Niels Krag til Trudsholm, Kapitelsherre i Viborg, tilbød ham 70 Rdl. for Bygningerne paa Klitgaard paa Læsø samt den derved liggende Vejrmølle og Møllehus efter den Forhandling, de havde haft derom i Overværelse af Biskoppen af Viborg; men Peder Knivholt svarede, at Halvdelen af Bygningerne var hans Stifbørns, idet

¹⁾ Personalh. Tidsskr. 7. VI. 169 ff.

²⁾ Raadstuepr.

³⁾ „Vends. Folk og Land“ III. 54.

han havde faaet Bygningerne med sin Hustru¹⁾. Søren Orning til Eget laante 1624 100 Rdl. af ham, som endnu ikke havde faaet dem igen 1651, skønt Søren ofte var blevet stævnet for dem og havde lovet at betale. 1640 havde han givet Peder Christensen Pant i en Gaard i Trøgdrup i Skærum S., men det viste sig, at Søren Orning i Forvejen havde pantsat den til Fru Birgitte Lindenov²⁾.

1632—33 var han Kirkeværge. 1653 afgik han som Borgmester efter længere Tids Sygdom³⁾, og han var derefter Raadmand til sin Død mellem 14. Maj og 9. Juni 1656. Hans Borgmesterregnskaber var 1653 i Uorden, og bl. a. skyldte han 1764 Sldr. til Raadmand Samuel Hermansen Gesmells 2 umyndige Børn. Den nye Borgmester vilde 1654 lade Sagen gaa til Lensmanden eller Landstinget, men Peder Knivholt tilbød at rette for sig, saa Lensmanden ikke skulde besværes dermed. Formedelst Alderdom og Skrøbelighed »formaaede han ikke selv at udstaa Trætte«. Han havde dog ogsaa Penge tilgode, idet Fru Karen Dyre til Knivholt skyldte ham 450 Sldr. Det endte med, at han blev forfulgt med Rigens Dele og derefter »rømte og undveg« fra Sæby, hvorhen vides ikke⁴⁾. Han var gift I (før 1624) med Johanne Rasmusdatter, død 1638, Enke efter Christen Knudsen i Klitgaard paa Læsø⁵⁾.

¹⁾ Sæby Tgb. 4. April 1633, Raadstuepr. 30. Juli 1634.

²⁾ Vennebj. H. Tgb. 4. August 1650.

³⁾ Sæby Tgb. 21. Septbr. 1653.

⁴⁾ Sæby Tgb. 1662, Bl. 136 ff, 149, 165.

⁵⁾ Christen Knudsen angives at være Broder til Præsten Christen Eriksen Brun i Hinge, der var Værge for Christen Knudsens to Børn: Knud og Anne. Men paa Grund af Afstanden fra Hinge til Sæby bad Præsten sig fritaget, og 25. Febr. 1634 udgik kgl. Ordre til Magistraten i Sæby om at forordne 2 vederhæftige Mænd der i Byen til at være Værger.

Efter hende Død blev Peder Knivholt stævnet for sine 2 Stifbørns fædrene og mødrene Arv¹⁾.

Gift II med Anne Jensdatter, der havde været gift tidligere og nævnes som Enke 1662.

Der kendes følgende Børn af Peder Knivholt:

Christen Pedersen, var 1653 Fuldmægtig hos Faderen, levede 1662. Jens Pedersen, levede 1662. Maren Pedersen, levede 1662. Mette Pedersen, levede 1662.

15. Laurids Nielsen Rhuus (Ruus) blev Borgmester 13. Septbr. 1653²⁾ og afgik fra Embedet 1671 efter at have faaet mange Penge tilgode hos Byen. Var født 1610 som Søn af Borger i Sæby Niels Pedersen Rhuus († o. 1640) og Maren. Var Borger her 1633, Købmand; fik 1636 hos Guldsmed Christen Madsen lavet en Sølvkande paa 60 Lod og 2 Sølvbægere³⁾. Fik 21. Febr. 1638 Skøde af nævnte Guldsmed og Hustru Karen Mikkelsdatter paa et Hus med to Gaardsejendomme og var da endnu en »ærlig, velagtet og fornem Ungkarl«, men er formentlig blevet gift kort efter. 1648 købte han Lejersted i Kirken for sig og Hustru og gav samme Aar Panelværk om Døbefonten i Kirken⁴⁾. Død 27. Febr. 1672. Gift o. 1640 med Anne Christensdatter Riber, f. 1619, d. 15. Marts 1676, Datter af Raadmand Nr. 14 Christen Mikkelsen Riber og Dorte Johansdatter Borchhorst.

Epitafium i Sæby Kirke med Portrætter af ham, Hustru og 14 Børn. Af disse 14 Børn kendes følgende 9⁵⁾:

¹⁾ Sæby Tgb. 28. Febr. 1638.

²⁾ Raadstuepr.

³⁾ Sæby Tgb. 29. Aug. 1638.

⁴⁾ Kirkens Regnskabsbog og „Vends. Folk og Land“ III. 29.

⁵⁾ a. St. 20.

- A. Niels Lauridsen Rhuus, f. Sæby 7. Septbr. 1643, død Albæk 23. Decbr. 1693, Sognepræst til Albæk og Voer. Gift med Karen Pedersdatter Hemmet, ingen Børn.
- B. Dorte Lauridsdatter Rhuus, f. Sæby 164*, levede 1707. Gift 166* med Laurids Christensen Holstebro, f. Holstebro 163*, død Sæby 4. Juni 1685, 1661 Sognepræst og 1678 tillige Rektor i Sæby. 8 Børn.
- C. Elle Lauridsdatter Rhuus, f. Sæby 164*, d. Sæby 10. Juni 1685, gift I med Peder, II med Skipper Jesper Jensen Munk i Sæby¹⁾, d. 1714. 4 Børn.
- D. Laurids Lauridsen Rhuus, f. 164*, død Sæby 1660²⁾.
- E. Anne Lauridsdatter Rhuus, f. 16..., d. Sæby 23. Septbr. 1711, gift med Købmand i Sæby Peder Nielsen Tamstrup, f. 1654, død efter 1711. 5 Børn.
- F. Else Lauridsdatter Rhuus, f. 16..., d. . . . , gift o. 1682 med Skomager Christen Mikkelsen, f. 1644, begr. Sæby 6. Maj 1698 (Han gift I med Johanne Andreasdatter Gjedsmand, Skifte 7. Aug. 1682). Vist ingen Børn.
- G. Maren Lauridsdatter Rhuus, f. o. 1648, d. Sæby 4. Marts 1671, begr. i Kirken³⁾. Gift o. 1667 med Købmand Oluf Ottosen, f. o. 1643, d. Sæby 28. Okt. 1675, begr. i Kirken, Søn af Købmand Otto Christensen, d. o. 1660, og Barbara Pedersdatter. Efter Maren Rhuus' Død giftede Oluf Ottosen, der var en rig Mand, sig med Kir-

¹⁾ „Vends. Folk og Land“ III. 92.

²⁾ a. St. 72.

³⁾ a. St. 50.

sten Nielsdatter, Datter af Raadmand Niels Sørensen. Maren Rhuus havde kun 1 Søn Peder, der døde 1686, 18 Aar gl.

- H. Peder Lauridsen Rhuus, f. 16..., død Sæby 12. April 1686¹⁾, Købmand og fra 1684 Farver i Sæby. Var 1676 o. fl. Kaptajn for Byens Borger-væbning. Gift med Marie Peitersdatter, f. 16..., d. Sæby 27. Aug. 1681, Datter af Peiter Jakobsen i Fladstrand. Ingen Børn.
- I. Christen Lauridsen Rhuus²⁾, f. Sæby 5. Jan. 1646, d. Sæby 1. Maj 1709. Borgmester og fra 1682 Byfoged i Sæby (se senere).

16. Christian Hansen Ferslev blev udnævnt til adjungeret Borgmester 27. April 1671. Han var maa-ske født o. 1644 og var Søn af Lagmand i Frederiksstad i Norge Hans Nielsen Ferslev (fra Aalborg) og Anniche Nielsdatter Randulf, og han døde i Sæby 28. April 1714, begr. i Kirken 4. Maj, 70 Aar gl., men var muligvis ældre, da han siges at have været Auditør under Krigen 1657—60. Han havde antagelig studeret, thi han latiniserede sit Navn og skrev sig Christianus Ferslevius.

1670 kom han til Sæby som Tolder³⁾ med Løn 60 Daler, og samme Aar ægtede han Anne Ottedatter, Datter af Købmand Otto Christensen i Sæby og Barbara Pedersdatter. Anne stod Brud »med udslaget Haar og Smykker som en Mø⁴⁾, men kom for tidlig i Barselseng, hvorfor Ægteparret 26. April 1671 fik kgl. Benaadningsbrev til at fritages for Kirkens

¹⁾ a. St. 54.

²⁾ Skrev sit Navn Ruus.

³⁾ Blev Tolder her 31. Jan. 1670, men fik først Bestalling 1. Maj. (Rentekammerudn.).

⁴⁾ Sæby Tgb. 26. Maj 1679.

Disciplin mod at betale noget til nærmeste Hospital, og 27. Juli resolverede Biskoppen, at de skulde betale 10 Rdl. samt fremtidigt 2 Sletdaler aarlig til hver Højtid. Det kneb med at faa disse Penge betalt; 1676 ses Ferslev at have betalt 16 Sldr. efter forudgaaende Stævning, og 1679 stævnedes han atter for Restance af disse Bøder.

Hans Liv formede sig trist nok, idet hans Virketid faldt i en for Byen ulykkelig Nedgangstid, og skønt han drev Handelsvirksomhed i Fladstrand ligesom saa mange andre Sæbyborgere, blev hans Kaar dog stedse slettere, og han døde som en yderst forarmet Mand efter 1688 at være blevet afskediget som Tolder paa Grund af Kassemangel. 1681 blev han Konsumtionsforpagter, men ogsaa som saadan kom han i Restance med Afgiften¹⁾, og 1688 søgte han om Fritagelse for Forpagtningen og Eftergivelse af det skyldige Beløb. Hans yderst forfaldne Ejendom i Sæby²⁾ blev 1694 solgt for 40 Sletdaler, og 1708 blev en anden af hans Ejendomme udlagt til en Kreditor, medens han tillige blev forfulgt af andre Kreditorer. 1698 søgte han om Embede ved Helsingør Toldkammer, men fik det ikke, og de sidste Aar henlevede han i stor Trang, antagelig underholdt af Slægtninge. Hans Enke døde 1735 i Skagen hos Sønnen Christoffer.

Ferslev, der fratraadte Borgmesterembedet ved Magistratens Afskaffelse 1682 var vistnok en ret uordentlig Embedsmand, og med Christen Lauridsen Rhuus,

¹⁾ Stævnes 11. Novbr. 1688 af Landkommissær Jens Wisberg ved dennes Broder(?) Tolder Peter Wisberg i Fladstrand for 225 Rdl. Afgift af Konsum, og 2. Maj s. A. tiltales han efter Stiftamtmandens Ordre for Restancen (Sæby Tgb.).

²⁾ Den kgl. Kasse havde 23. Novbr. 1692 gjort Arrest for Restance fra 1675—1681 i Gaard og Løssøre. Pastor Melchior Hjardemaal laante ham Penge til Gældens Betaling mod Pant i Ejendommen, som han 15. Jan. 1693 krævede Indvisning i.

der 1673 var blevet 2. Borgmester, stod han ikke paa nogen god Fod, og Rhuus klagede adskillige Gange over, at Ferslev ikke vilde befatte sig med Kongens eller Byens Sager i den besværlige Tid, da den skaanske Krig (1675—79) medførte meget Arbejde for Magistraterne. Saadanne Klager foreligger 23. Okt. 1678, 29. Jan., 26. Febr. og 25. Juni 1679¹⁾, men 1680 synes der at være kommet en Udsoning. Oprindelsen til Striden var, at Ferslev og Raadmand Mads Nielsen Bangsbo 1676 havde lavet en Krigsstyrligning, som Borgerskabet var utilfreds med, og som det fik Stiftsøvrigheden til at kassere. Chr. Lauridsen Rhuus var da Borgerskabets Formand, og i det hele nød Rhuus en Tillid indenfor Borgerskabet, som Ferslev maatte savne²⁾. (Om Ferslev kan iøvrigt henvises til Anna Levin: Ferslew-Slægten fra Skagen, S. 15—33).

Borgmester Christian Ferslev og Hustru havde vist 8 Børn:

A. Et Barn, f. 1671, død før 1678.

B. Sofie Ferslev, f. o. 1673, begr. Fladstrand 13. Marts 1739, gift Sæby 1705 med Christen Samuelsen Hetlop, f. Fladstrand o. 1677, d. Fladstrand 1733, Borgerskab som Farver i Sæby 1705, bosatte sig i Fladstrand.

?C. Hans Christian Ferslev, f. o. 1674, druknet 30. Okt. 1705. Stud. Aalborg 1691. Hører i Sæby 1696. 1703 Præst paa Norderø paa Færøerne³⁾. Gift Albæk 1698 med Johanne Lau-

¹⁾ Raadstuepr.

²⁾ Amtmand Otto Skeels Formaning til Borgerskabet om Enighed og Reprimande til Chr. Rhuus se Raadstuepr. 10., 24. og 31. Maj 1676.

³⁾ Han angives i C. F. Nielsens „Færøernes gejstlige Stat“ II. Udg. S. 13, at være Søn af Sognepræst i Horne-Asdal Chr. Christensen Sæby og Ingeborg Bistrup og at være født 1671. Angives i I. Udg. at være født i Thisted 1677 som Søn af Peder Ferslev og Marie Rosholm.

- ridsdatter Boye, f. Christianshavn 1670, d. 1743. Søster til Byskriver Boye i Sæby.
- D. Barbara Marie Ferslev, f. Sæby 1675, begr. Fladstrand 1. Marts 1754, gift 20. Okt. 1716 med Marcus Bering, Kapellan paa Læsø.
- E. Otto Christian Ferslev, f. Sæby 1678, begr. 25. Aug. 1757, Sognepræst i Hyllested paa Sjæll.
- F. Christoffer Ferslev, f. Sæby 1679, begr. 25. Decbr. 1746, Tolder i Skagen¹⁾.
- G. Enevold Ferslev, f. Sæby 1684, d. Kbh. 1734, Mursvend.
- H. Oluf Ferslev, f. Sæby 1685, død som lille.

Da Borgmester Christian Ferslevs Hustru, Anne Ottedatters Slægt hørte til Sæbys mest ansete Familier, skal her anføres følgende om den:

Otto Christensen, Købmand i Sæby, var 1649—50 Kirkeværge og døde ca. 1660. Han var gift med Barbara Pedersdatter (levede 1688), der 1662 var gift II med Anders Christensen Øksenhede, Købmand i Sæby, 1675 i Fladstrand, men flyttede tilbage til Sæby, hvor han døde 1683²⁾. 1662 blev han og Hustru samt hans Hustrus Børn af 1. Ægteskab stævnet af Johan v. Achen af Odense (1656 Handelsmand i Horsens) for 120 Sldlr., som Otto Christensen skyldte v. Achen³⁾.

Den saakaldte Barbro's Gaard i Sæby (Matr. Nr. 32 Algade)⁴⁾, som Christen Rhuus testamenterede til Kapellanbolig, havde utvivlsomt Navn efter Barbara Pedersdatter. I Ægteskab med Otto Christensen havde hun følgende Børn: A—G.

¹⁾ Se C. Klitgaard: Skagen By's Hist. og Anna Levin: Slægten Ferslew fra Skagen.

²⁾ Sæby Tgb. 1684, Bl. 22.

³⁾ a. St. 21. Maj, 3. Juli 1662.

⁴⁾ Barbara Pedersdatter pantsatte sin Gaard og Løssøre for 361 Sldlr. til sin Svigersøn Chr. Ferslev, der 22. Febr. og 14. Marts 1688 stævnedes sine Svogre til Betaling af Gælden (Sæby Tgb.).

- A. Oluf Ottosen, f. 1643, d. 28. Okt. 1675, Købmand i Sæby. En formuende Mand, der bl. a. ejede »Stenhuset« i Sæby. Han gav 1671 en 11armet Lysekrone til Kirken med hans og hans 2 Hustruers Navne og lod 1675 Sæby Hospital opbygge. 1675 købte han endvidere Lejersted i Kirken, hvor der 1686 blev lagt en Gravsten fra Reval. Gift I med Maren Lauridsdatter Rhuus, f. o. 1648, d. 4. Marts 1671, Datter af Borgmester Laurids Nielsen Rhuus; gift II o. 1674 med Kirsten Nielsdatter, f. 16..., d. 17..., Datter af Raadmand Nr. 27 Niels Sørensen. Se der.
- I første Ægteskab var der Sønnen Peder Olufsen¹⁾, f. o. 1668, d. 3. Maj 1686, i andet Ægteskab Sønnen Niels Olufsen, f. o. 1675²⁾. Oluf Ottosens Enke blev gift II o. 1678 med Hans Mikkelsen Goë, 1678 og 1684 Forpagter paa Hagsholm, 1688 paa Palstrup og 1690 paa Sødtringholm³⁾.
- B. Anne Ottosdatter, f. o. 1645, d. Skagen 1735, 1670 med Borgmester og Tolder i Sæby Christian Ferslev, se foran Side 17.
- C. Else Ottosdatter, f. o. 1648, begr. i Sæby Kirke 16. Juni 1710, gift med Felbereder Peder Jørgensen Lund, f. 1643, d. 1701, med hvem hun havde Sønnerne Otto Pedersen og Jørgen Lund, Præst i Hjortdal, og Døtrene Annichen, f. o. 1693, begr. Sæby 3. Aug. 1763, som var gift med Købmand Simon Christensen Løgstør i Sæby⁴⁾, og Barbara, f. o. 1680, d. 1760, se Side 83.
- D. Maren Ottosdatter, f. 16..., d. 1723, gift (1680) med Købmand i »Boden« i Sæby Anders Christensen, f. 16..., d. før 1708, Søn af Murmester Chr. Andersen og Anne Nielsdatter Rhuus i Sæby. Anders Christensen pantsatte 18. April 1683 og 8. Febr. 1688 Jord til Chr. Ferslev.

¹⁾ Peder Olufsen arvede 560 Sldr. efter Moderen og bl. a. »Stenhuset« og »Paradis« og 7 Agre (Sæby Tgb. 1684, Bl. 22 b).

²⁾ Hans Formynder var Morbroderen, Byfoged Søren Nielsen.

³⁾ »Vends. Folk og Land« III. 50, 103. Sæby Tgb. 1678, Bl. 18; 1681, Bl. 70; 1684, Bl. 3; 1684, Bl. 22 b; 5. Novbr. 1690.

⁴⁾ Sæby Tgb. 10. Jan. 1708, 4. Juni 1710.

- E. Karen Ottosdatter, f. 16..., d. 17..., gift (1680) med sin ovennævnte Svogers Broder, Købmand Jens Christensen i Fladstrand. En Søn, Otto Jensen, blev 1705 Borger i Sæby og var 1710 gift med Maren Laursdatter Dahlin af Vraa Præstegaard¹⁾.
- F. Apelone Ottosdatter, f. 16..., d., var gift med Jakob Madsen Holstebro, Rektor i Sæby og sidst Præst i Elleshøj og Svenstrup.
- G. Birgitte Ottosdatter, f. 16..., d. 1737, gift o. 1682 med Søren Nielsen, f. o. 1660, d. 1730, Købmand og Byfoged Nr. 14 i Sæby.

17. Christen Lauridsen Rhuus (skriver sit Navn Ruus), f. Sæby 5. Jan. 1646, d. Sæby 1. Maj 1709, begr. i Kirken. Købmand. Søn af Borgmester Nr. 15 Laurids Nielsen Rhuus og Anne Riber. Blev Raadmand 16. Okt. 1671 og blev 17. Jan. 1673 udnævnt til 2. Borgmester, hvilken Stilling han beklædte indtil Magistratens Afskaffelse 1682, hvorefter han 27. Marts 1683 blev udnævnt til Byfoged i Sæby og Fladstrand.

Han synes at have været en rettænkende Mand, og da han var økonomisk velstillet, hjalp han mange med Kautjoner o. l. Men tillige var han en energisk og myndig Mand, der ønskede at have Orden i alt, hvad der vedrørte Byens Administration, og det var ikke let at komme af Sted med i hin Købstædernes Forfaldsperiode, som blev særlig slem for Sæbys Vedkommende, fordi Fladstrand, der laa i dens Frihedsdistrikt, trak Folk til sig. Mellem ham og 1. Borgmester, Tolderen Christian Hansen Ferslev, var Forholdet i adskillige Aar saa spændt, at Ferslev aldrig mødte i Raadstueretten, men overlod hele Arbejdet til

¹⁾ a. St. 18. Juni 1710.

Rhuus, og da den eneste i Sæby boende Raadmand, Mads Nielsen Bangsbo¹⁾, ikke just stod paa Rhuus' Side, havde han meget Bryderi i sit Borgmesterhverv. 1679 vilde han da ogsaa »for en og anden ham højvigtig Aarsags Skyld« søge Afsked fra Borgmesterstillingen, men Borgerne gav ham godt Skudsmaal og bad ham blive²⁾.

Da hans Fader døde 1672, havde denne en Del Penge tilgode hos Byen for gjorde Udlæg, og endvidere havde han Borgmesterløn tilgode for 18 Aar à 10 Rdl. Da Raadhuset skulde opbygges 1667, og Laurids Nielsen Rhuus ikke selv havde disponibel Kapital at forstrække Byen med, havde han laant 209 Sldr. af Kirkens Midler, men havde herfor maattet pantsætte sin egen Jord, og Kapitalen havde han forrentet i 11 Aar uden Refusion fra Byen. Ved Opgørelse af Forældrenes Bo viste det sig, at det havde 835 Sldr. tilgode hos Byen; denne Fordring overtog Christen Rhuus som Arv efter Forældrene, men skulde saa til Gengæld tilsvare deres Gæld i Lübeck 171 Dlr. Da Byen ingen Penge havde at betale Fordringen med, androg 25 af de bedste Borgere 8. Novbr. 1676 Sæby Magistrat om, at den vilde afhænde en nærmere beskrevet Jord kaldet »Mojen« sønden for Sæby til Laurids Rhuus' Arvinger, og Christen Rhuus overtog saa »Mojen« for Vurderingssummen 260 Sldr. og overtog den øvrige Fordring paa Byen, idet han kvittede 160 Sldr. Han bekostede saa Skøde udstedt til sig med Stiftamtmandens Samtykke, lod »Mojen« indhegne, jævne Tuer og Polde og opfyldte de mange Sige samt lod Aar efter Aar Jorden stampe for at faa den jævn. Han forvand-

¹⁾ Den anden Raadmand Frans Melvin boede fra 1672 i Fladstrand.

²⁾ Sæby Tgb. 19. Febr. 1679.

lede den derved til en god Eng, men saa opstod der Misundelse over, at han havde faaet denne Fælle, og der indgik Klage fra en anonym til den i 1682 til Undersøgelse af Købstædernes Forhold nedsatte Kommission, der bestod af Thøger Lassen til Rødslet, Peder Benzon til Havnø og Matthias Pedersen Søltoft til Hørbylund, og Kommissarierne sendte Skrivelse til Byfogeden i Sæby med Anmodning om at foranstalte en Undersøgelse. Klageren mente, at Rhuus burde afstaa Jorden igen til Byen gratis eller for ringe Betaling. Kommissarierne vilde ikke opgive, hvem Klageren var, men Rhuus mente, at Klagen var fremkommet for at ophidse Borgerskabet imod ham. Kommissariernes Skrivelse blev oplæst i et Raadstuemøde 4. Maj 1682¹⁾, og efter at Rhuus havde givet en Fremstilling af hele Forholdet og udtalt, at han gerne vilde afstaa Jorden igen mod at faa sin Købesum og anvendte Omkostninger dækket, erklærede Borgerskabet, at det var godt tilfreds med Ordningen, og at Klageren havde gjort Uret. Efter Faderen havde Rhuus ogsaa arvet et Stykke Jord norden for Aaen og havde her anlagt Dæmning mellem Gammel og Ny Aa, hvortil han anvendte mange Hundrede Læs Tørvejord og Fyld, som toges af Jordstykket, da det vilde være for bekosteligt at hente dem i Byens Fælle. For dette for Byen nyttige Arbejde begærede han ingen anden Godtgørelse, end at den lille Holm der østen for blev hans, og at han fik Afgrøden af den og Dæmningen²⁾.

17. Juni 1685 efterlyste han sit bortkomne Signet og gjorde det ugyldigt³⁾.

Mod Kvinder, der havde født Børn udenfor Ægte-

¹⁾ Sæby Raadstuepr.

²⁾ a. St. 18. Juli 1688.

³⁾ Sæby Tgh.

skab, var han streng og lod dem ofte sidde fængslet i mange Uger, naar de intet havde at betale Lejermaalsbøderne med; man faar det Indtryk, at han søgte at presse de fattige Kvinders Paarørende eller gode Mennesker til at betale noget for at faa dem fri. Man kunde mene, at det var for at gavne Byens Kasse med disse Bøder, men Omkostninger ved de arresterede Kvinders og deres spæde Børns Pleje oversteg sikkert Indkomsterne paa denne Konto. 1694 og følgende Aar affattede han et udførligt Skrift om Sæby Kirke og Hospital, hvilket endnu findes hos Sognepræsten i Sæby¹⁾. Man ser af dette, at han og Hustru ofrede meget paa Kirkens Udsmykning, og at han ogsaa har ønsket, at Eftertiden skulde vide, hvem Velgørerne var.

Endvidere oprettede han og Hustru ved Testamente af 26. Jan. 1700 et Hospital for 4 Fattige²⁾, hvilket endnu bestaar.

I Følge nævnte Testamente skulde Kirken have 500 Rdl. og Gaarden Kirkeskov (nu Kjærskov) i Albæk Sogn af Hk. 4—1—2—1 med alt Inventar. Da Rhuus' Enke mente, at Kirken var bedre tjent med at faa Penge i Stedet for Gaarden, solgte hun den 1711 for 200 Rdl. Gaarden havde været beboet af hendes Søskendebarn Apelone Gertsdatter Gesmell, gift med Birkeskriver til Voergaard Birk Christen Christensen, Stamfader til Slægten Kjærskov i Danmark og Norge. Til Sæby Latinskole legeredes 150 Rdl., til Rektorembedet 250 Rdl. samt en Gaard i Byen og nogle Jorder, til Hørerembedet ved Skolen 200 Rdl., til en Dansk Skole og Lønning for Læreren der en Ejendom

¹⁾ Jfr. „Vends. Folk og Land“ III., der dog er fyldt med Trykfejl af større eller mindre Betydning.

²⁾ Se Hofmans Fund. IX., jfr. „Vends. Folk og Land“ III. 12, hvori dog flere fejle Angivelser.

i Byen (nu Matr. Nr. 81, Algade) samt 6 Stykker Jord i Nymark og 320 Rdl., til fattige Skolebørn i denne Skole 300 Rdl., til ovennævnte Hospital en Ejendom i Byen, Skovtoften og 120 Rdl.; til Kapellanembedet »Barbros Gaard«¹⁾ (Matr. Nr. 32, Algade), 400 Rdl. og Halvparten af Chr. Rhuus' Jord i Ny Kapelhave »og det derved hørende, som kaldes Skiærsild«. Administrationen af Stiftelserne skulde forestaas af Byfogederne, hvorfor de skulde have Brugen af Rhuus' egen Gaard med tilhørende Ejendom samt det lille Hus og Ejendom næst vesten for ved Søren Nielsens (o: Byfoged S. N.) og den lille Holm nede i Aaen ved Baghøillet, og disse to Pladser skulde stedse ifølge Hovedejendommen, hvis Gaard havde 4 Jernkakkellovne og andet Bohave til Værdi 100 Rdl., der ogsaa skulde følge Gaarden. Til Gaardens Vedligeholdelse henlagdes en Kapital af 200 Rdl. Endelig skulde til Gaarden stedse høre »alle de Rariteter, som paa mit Kammer findes, ligesaa vore Kontrafejer, alt efter Specifikation og Opskrift«.

Da Biskop Bircherod 7.—8. Juli 1694 var i Sæby, viste Chr. Rhuus ham sit Raritetskammer, i hvilket han havde adskillige smukke Natur- og Kunstgenstande, men ved en Ildebrand 8. August 1703 gik Samlingen op i Luer tilligemed hele Rhuus' Gaard og Naboens Baghus, og der brændte endvidere nogle Hundrede Tønder Korn paa Lofterne og »13 gode Køer med andet Fæmon«, og Rhuus led stort Tab²⁾. Ogsaa Peder Dyrskjødt omtaler Rhuus: »Han er og berømt i Antikviteter, men jeg for min store Skrøbelighed kan ikke

¹⁾ Antagelig opkaldt efter Barbara Pedersdatter, gift I. med Købmand Otto Christensen, død o. 1660, gift II. med Købmand Anders Christensen Øksenhede, død 1683. Hun var bl. a. Svingermøder til Borgmester og Tolder Chr. Hansen Førslev, Byfoged Søren Nielsen, Rektor Jakob Madsen Holstebro i Sæby og hørte til Byens Honoratiores. — Se Side 20.

²⁾ Jens Bircherods Dagbøger ved C. Molbech, S. 293 og 429.

komme til ham, ellers fik jeg mere gammelt at vide, og dersom han ser dette, saa gør han mere Oplyselse.« 28. Jan. 1706 gav Rhuus sit Testamente den Tilføjelse, at Sognepræsten skulde være Medadministrator af Stiftelserne og herfor nyde Renten af 500 Rdl., og endelig forandrede hans Enke efter hans Død Testamentet derhen, at i Stedet for Markjorderne skulde Kapellaniet, Latinskolen og Danske Skole samt Byfogedresidensen have ialt 650 Rdl. Af Biskop Bircherods Dagbøger erfarer vi, at Chr. Rhuus gennem adskillige Aar levede i Ufred med Sognepræsten i Sæby Melchior Christensen Hjardemaal, der dog heller ikke var nogen fredsommelig Mand, idet han f. Eks. 1684 i Sæby Præstegaard — dog før han blev Præst der — pryglede Karen Jakobsdatter, Enke efter Præsten Peder Mørk i Understed¹⁾. Om disse Processer, der delvis stod i Forbindelse med Processer mellem Hr. Melchior og Holger Pachs til Sæbygaard, indeholder Sæby Tingbog 1693—98 stor Vidtløftighed. Processen mellem Hr. Melchior og Chr. Rhuus blev paakendt ved Viborg Landsting 24. og 27. Novbr. 1697, og Præsten blev dømt til at gøre Rhuus offentlig Afbigt og betale ham 50 Rdl. i Omkostninger, medens Præstens Vaabendrager, Provst Albrecht Christensen i Volstrup, for sit mislige Forhold i Sagen blev dømt til at betale 10 Rdl. til fattige Præsteenker i Stiftet og 10 Rdl. i Omkostninger til Rhuus. Hr. Melchiors Afbigt, som han selv tydeligt skulde udsige paa Bytinget i Sæby, lød saaledes²⁾: »Jeg Melchior Christensen Hjardemaal bekender hermed, at jeg uden nogen given Aarsag her ved Sæby Bytings Ret d. 2. Septbr. 1697 meget groveligen og uforsvarligen har angrebet og skældet Borg-

¹⁾ Sæby Tgb. 28. Maj 1684.

²⁾ Sæby Tgb. 5. Oktbr. 1698.

mester Chr. Rhuus paa sin Ære og dermed gjort hannem største Uret, hvilket jeg efter de højædle, velbaarne Herrer Landsdommeres Dom . . . hermed hos hannem afbeder og derforuden erklærer hannem, at jeg intet andet med hannem ved, end hvad en ærlig Mand vel egner og anstaar i alle Maader.«

Bircherod fortæller, at Rhuus 10. Jan. 1700 klagede over, at Hr. Melchior drev Købmandshandel og Forprang, Sæby Borgere til Fortrængsel, og da Biskoppen 21. Septbr. samme Aar visiterede i Sæby og til Slut spurgte Menigheden, om den havde noget at klage over dens Præst, fremstod Rhuus med en hel Del Klager, som Biskoppen ansaa for at være af ringe Betydning, men som viste hans »giftige og ulæskelige Hade« til Præsten. Biskoppen irettesatte dog Hr. Melchior og gjorde sig derhos Flid for at stifte Fred mellem dem, hvad han ogsaa tidligere havde gjort. 13. Marts 1701 spiste Rhuus til Middag hos Biskoppen i Aalborg og benyttede da atter Lejligheden til at klage over Præsten, hvis Hustru Beate Marie Madsdatter, Datter af Raadmand i Sæby Mads Nielsen Bangsbo, havde gjort sig en lille Indtægt ved at bage nogle Smaakager — af daarligt Mel — som Præsten brugte til Alterbrød. Senere blev Forholdet dog bedre mellem Byfoged Rhuus og Præsten. Rhuus førte 3 stilkede Blomster (Roser) i sit Segl.

Christen Rhuus blev o. 1668 gift med Johanne Samuelsdatter Gesmell, f. i Sæby 1643, død der 27. Juni 1713, 70 Aar, begr. i Kirken, hvor der er Epitafium med smukke Portrætmalerier af dem²⁾. Hun var Datter af Raadmand og Købmand i Sæby

¹⁾ Bircherods Dagbøger ved Chr. Molbech, S. 373, 382, 387.

²⁾ Billederne gengivet i Chr. Andreassens Jubilæumsskrift om Sæby (1924).

Samuel Hermansen Gesmell og Johanne Clemensdatter, som ved deres tidlige Død efterlod en stor Formue til deres 2 mindreaarige Børn.

I Rhuus Ægteskab var der kun et dødfødt Barn.

R a a d m æ n d.

1570 nævnes 10 Raadmænd, 1638 var der 4, 1682 var der 2, hvoraf den ene boede i Fladstrand. Ved Forordningen af 28. Jan. 1682 afskaffedes Magistraten (Borgmester og Raadmænd), og Øvrigheden kom til at bestaa af Byfogeden.

1. Anders Simonsen var Raadmand 1539¹⁾, da der toges Vidne af Sæby Kirkegaard om, at Biskop Styge Krumpen havde ladet Kirkens og Klosterets Breve føre til Voergaard.

2. Peder Andersen var R. 1539²⁾.

3. Mikkel Bertelsen var R. 1570, da der 9. Jan. vedtoges Havnevedtægt³⁾.

4. Jens Klemmensen var R. 1570⁴⁾.

5. Thomas Tordsen var R. 1570⁵⁾, mødte ved Mønstringen 1583 med Harnisk, Federspyd og Degen⁶⁾.

6. Christen Guldsmid var R. 1570, mødte ved Mønstringen 1583 som Gemenvebel med Lang-

¹⁾ „Vends. Folk og Land“ III. 39.

²⁾ a. St.

³⁾ Top. Saml. Sæby; Kancelliets Brb. 14. Febr. 1571.

⁴⁾ a. St.

⁵⁾ a. St.

⁶⁾ Danske Kancellis Mønstringer af Borgerskaber.

bøsse, Degen og Stakkenbøsse¹⁾). Var antagelig Fader til Borgmester Søren Christensen Guldsmid.

7. Anders Pedersen var R. 1570, mødte ved Mønstringen 1583 med Slagsværd²⁾).

8. Peder Thomsen var R. 1570³⁾).

9. Oluf Andersen var R. 1570, vist = Oluf Bagge, der ved Mønstringen 1583 havde Hellebard og Degen⁴⁾).

10. Jens Mogensen var R. 1570⁵⁾).

11. Peder Svenske var R. 1570⁶⁾).

12. Mikkell Nielsen Snor var R. 1570 og mødte ved Mønstringen 1583 med Harnisk, Spids og Degen, var ogsaa R. 1585 og døde 29. Marts 1586, begr. i Kirken, til hvilken han 1577 gav Himlen over Prædikestolen og 1579 Lysarme til Prædikestolen. I Kirken har der været Gravsten og Epitafium med Portrætter af ham, Hustru og Børn⁷⁾). Hans Bømærke stod paa Prædikestolen, som han med flere antagelig ogsaa havde givet. Gift med Maren Mikkelsdatter Riber, Datter af Borgmester Nr. 8 Mikkell Sørensen Riber.

En Jens Snur mødte ved Mønstringen 1583 med

¹⁾ a. St.

²⁾ a. St.

³⁾ Top. Saml. Sæby 9. Jan. 1570.

⁴⁾ a. St.

⁵⁾ a. St.

⁶⁾ a. St.

⁷⁾ a. St. og „Vends. Folk og Land“ III. 18, 19, 46, 47.

Langbøsse, Stakkenbøsse og Degen. En Thomas Snur var 1634 Bartskeer i Sæby.

13. Peder Mikkelsen Riber var R. o. 1610, afgik før 1633¹⁾, død ca. 1640, Søn af Borgmester Nr. 8 Mikkelt Sørensen Riber. Deltog i Mønstringen 1583 som Feltefører med Langbøsse og Degen. Er antagelig den Peder Mikkelsen, Borger i Sæby, der 29. Juli 1590 skødede Huse med videre til Thomas Jensen i Skovsgaard²⁾. Blev ca. 1640 ved Viborg Landsting dømt som Løgner i en Strid med fhv. Byfoged Poul Koch, og hans Hovedlod var forbrudt til Kongen, da han døde som nederfældig Mand³⁾. Synes ogsaa at være optraadt mindre pænt over for sin Stifdatter Karen Laursdatter, der var gift I ca. 1608 med Købmand i Sæby Daniel Bastiansen Truttmann (bortrejst ca. 1620) og II 1634 med Købmand i Sæby Maximilianus Jørgensen Heuffelder. Raadmanden synes nemlig at have villet narre hende for hendes Arv efter Forældrene⁴⁾.

1604 lod han Kirkens Orgel staffere.

Gift I med Maren Sørensdatter Guldsmid, f. 15..., d. før 1625⁵⁾, Datter af Borgmester Nr. 9 Søren Christensen Guldsmid og gift I med Laurs

Gift II med Karen Andersdatter, der levede 1640. Flere Børn, bl. a. Søn: Mikkelt Pedersen Riber, f. 16..., d. 16..., lod 1668 sin Farfaders Epitafium i Sæby Kirke restaurere⁶⁾. Gift med . . . Mads-

¹⁾ Raadstuepr. 8. April 1640.

²⁾ R. A. Pergamentsbreve.

³⁾ Raadhuspr. 8. April 1640. Se Byfoged Poul Koch.

⁴⁾ Viborg Landst. Dombog A. 1625, Bl. 252 ff., jfr. Vends. Aarbøger 1931, S. 161.

⁵⁾ „Vends. Folk og Land“ III, 22 har 11. Okt. 1626, men hun var død før 1625.

⁶⁾ „Vends. Folk og Land“ III, 45.

datter, f. 16..., d., Datter af Raadmand Nr. 28 Mads Nielsen Bangsbo i Sæby.

(Mikkel Pedersen Riber var antagelig Fader til Christen Mikkelsen Riber, f. Sæby 1672, død Sæby 1. Marts 1702, ugift¹⁾), og til Peder Mikkelsen Riber, f. Sæby 1671, død Sæby 1713, gift 1706 med Karen Jakobsdatter, 1694 Skipper for sin Moster Birgitte Madsdatter og Borgerskab i Sæby 7. Febr. 1696)²⁾.

14. Christen Mikkelsen Riber var R. o. 1610³⁾. Var Søn af Borgmester Nr. 8 Mikkel Sørensen Riber og levede endnu 1640, da han var Værg for sin Broder Peders Børn⁴⁾ samt 1642, da han fik Bevilling til at sælge Øl og Brændevin. Var gift (1629) med Dorte Johansdatter Borchhorst, død April 1638⁵⁾, antagelig en Efterkommer af Gert Borchhorst, der nævnes i Sæby 1564⁶⁾. (Dorte Borchhorsts Søster Else var gift med Jens Hjulskov, Borger i Sæby o. 1620, hvis Søn Mourids antog Navnet Borchhorst og 1644 blev Præst i Gunderup-Nøvling).

Christen Mikkelsen Riber og Hustru havde følgende Børn:

- A. Mikkel Christensen Riber, f. o. 1610, d. 1662, Præst i Ugilt og Taars og Stamfader til Slægten Vogelius.
- B. Mourids Christensen Riber, f. o. 16..., d. o. 1658, Præst i Rubjerg og Maarup.

¹⁾ a. St.

²⁾ Raadstuepr. 1694, Bl. 150 og 7. Febr. 1696.

³⁾ „Vends. Folk og Land“ III. 45.

⁴⁾ Raadstuepr. 8. April 1640.

⁵⁾ Chr. Staffensens Aarbog. (Kgl. Bibliotek.)

⁶⁾ Kancelliets Brb. 17. Juli 1564.

- C. Elle Christensdatter Riber, f. o. 16..., d. 16..., gift med Frederik Samuelsen Hetlop, f. o. 1605, d. 16..., Borger i Sæby (1638), begr. i Sæby Kirke.
- D. Anne Christensdatter Riber, f. 1619, d. 15. Marts 1676, gift med Borgmester i Sæby Laurids Nielsen Rhuus (se Borgmester Nr. 15).

15. Jakob Pedersen var R. 1614¹⁾, nærmere ubekendt.

16. Otto Thomsen Vendelbo var R. 1621²⁾, afgik 1636, da han 1633 var blevet Byskriver, hvilken Stilling han vist beklædte til 1656, død 1657³⁾. Var 1627 Ridefoged til Knivholt og var Kirkeværge 1630—32. Kirkeregnskabet for hans Værgetid var i Svenskekrigen 1644 nedgravet, og da han gravede det op, var der kun nogle Stumper tilbage. 4. April 1633 udstedte han Pantebrev til Borgmester Hans Nielsen Gram og Byfoged Jens Thomsen Rosmus paa 100 Sletdaler og gav dem Pant i sin Gaard og Have. Gælden var til Viborg Domkapitel, som havde været i Handel med Borgmester i Sæby Poul Christensen Knivholt om Bygningerne paa Klitgaard paa Læsø samt Mølle og Møllehus der, og som havde deponeret Pengene hos Otto Vendelbo, der skulde betale dem til Niels Friis, Lensmand paa Sejlstrup⁴⁾.

7. Marts 1638⁵⁾ bortskødde Otto Vendelbo og Hustru 3 Agre i Kathaven sønden Byen til hans Broder-

¹⁾ Børglum H. Tgb. 8. Novbr. 1614.

²⁾ Viborg Landst. Dombog A. 1621, Bl. 240 ff.

³⁾ Sæby Tgb. 1662, Bl. 140 og 182 b. Raadmandsembede og Byskriverembedet maatte ikke være forenet (Sæby Raadstuepr. 7. Decbr. 1636).

⁴⁾ Sæby Tgb. 1633, Bl. 83.

⁵⁾ Sæby Tgb.

søn Erik Jensen Vendelbo og Hustru Margrete Hermansdatter Gesmell.

Han var (1638) gift med Maren Madsdatter, der overlevede ham¹⁾.

Børn:

- A. Thomas Ottosen Vendelbo.
- B. Jakob Ottosen Vendelbo.
- C. Mads Ottosen Vendelbo.
- D. Ingeborg Ottosdatter Vendelbo.
- E. Maren Ottosdatter Vendelbo.
- F. Anne Ottosdatter Vendelbo.
- G. Maren Ottosdatter Vendelbo, f. 16...,
begr. i Kirken 1723.
- H. Ingeborg Ottosdatter Vendelbo.
- I. Dorte Ottosdatter Vendelbo.

Otto Vendelbos Tilnavn tyder paa, at Faderen har opholdt sig udenfor Vendsyssel. En Broder til Otto var Knud Thomsen Vendelbo, der 1627 var Ridefoged til Sejlstrup og 1633 var Borger i Sæby og Ridefoged til Boller. Han ejede 1638 en Gaard i Sæby, til hvilken var en Abildhave med 23 Æble- og Pæretræer²⁾. Han var død før 1653, og hans Enke Gertrud Jakobsdatter døde før 21. Marts 1653 i Lindholt i Taars S., hvor deres Datter Maren Knudsdatter Vendelbo var gift med Christen Jensen, som 12. Okt. 1653 fik Arveafkald af Marens Søster Kirsten Knudsdatter Vendelbo, der ogsaa opholdt sig i Lindholt³⁾. En anden Broder til Otto Vendelbo var Jens Thomsen Vendelbo, hvis Søn Erik Jensen Vendelbo 1638 var Borger i Sæby og gift med Margrete Hermansdatter Gesmell⁴⁾, med hvem han havde mange Børn.

¹⁾ a. St. 1062, Bl. 140 og 182 b.

²⁾ a. St. 1638, Bl. 73.

³⁾ a. St. 12. Okt. 1638.

⁴⁾ a. St. 7. Marts 1638.

I Sæby var der 1707 en gammel Kirkebog, af hvilken oplystes følgende om Erik Vendelbos Børn¹⁾:

- A. Anne Eriksdatter Vendelbo, f. 30. Aug. 1635, levede 1707 i Sæby som Enke efter Laurs Christensen²⁾.
- B. Maren Eriksdatter Vendelbo, f. 1636?, begr. 1. Marts 1639.
- C. Katrine Eriksdatter Vendelbo, f. 1637, begr. 3. Febr. 1639.
- D. Maren Eriksdatter Vendelbo, f. 28. April 1648, boede i Kbh.
- E. Kirsten Eriksdatter Vendelbo, f. 9. Okt. 1650, d. 1707 i Kbh. Gift med Herbergerer i »Den kronede Stork« Anders Sørensen; ingen Børn.
- F. Lisbet Eriksdatter Vendelbo, døbt 14. S. e. Tr. 1654, d. o. 1706 i Flade By, hvor hun var gift med Knud Jensen; 3 Børn.
- G. Herman Eriksen Vendelbo, f. 16.... Rejst fra Sæby til Ostindien 1667 og døde paa Skibet.
- H. Jens Eriksen Vendelbo, f. 1643, død i Skæve før 1707.
- I. Gert Eriksen Vendelbo, f. 1648, død 1648.
- J. Katrine Eriksdatter Vendelbo, f. o. 1645, var gift med en Hans Krøktæa, men boede vist ikke i Sæby, idet der siges, at de rejste til Westphalen.

En Major Vendelbo boede o. 1665 i Sæby³⁾.

17. Anders Sørensen Vendelbo var R. 1621⁴⁾ og 1649, død 1653; boede 3 Aar i Langholt i Skæve, men holdt dog Hus i Sæby⁵⁾. Var 1642 Ride-

¹⁾ a. St. 1707, Bl. 38 b og 46, 6. Juni 1708.

²⁾ vist i Strandhaven, Borger 13. Jan. 1692.

³⁾ Antegn. til Byens Regnskaber 1653—71, Kommissionsakten 28. Jan. 1682 (Rigsarkivet).

⁴⁾ Viborg Landst. Dombg. A. 1621, Bl. 240 ff.

⁵⁾ Sæby Tgb. 21. Decbr. 1653. Hans Morbroder hed Iver Olufsen (a. St. 15. Aug. 1638).

foged til Voergaard. 11. Decbr. 1647 udstedtes kgl. Rømningsbrev til ham om at betale 320 Sletdaler, som han skyldte Johan Brockenhus til Lerbæk og var forfulgt for og advaret ved 4 Lovdagsbreve, som han havde siddet overhørig. Dersom han ikke inden 6 Uger betalte Pengene efter Domme og Æskningsbrev af Viborg Landsting og Sæby Byting samt Faldsmaal til Kongen, Brevpenge efter Rigens Ret, billig Bekostning og Rente, skulde han rømme som andre fredløse Mænd¹⁾. 27. Juni 1649 indsendte han Ansøgning til Kongen. Han var ved Herredagsdom blevet dømt til at betale Johan Brockenhus' Arvinger efter Landstingsdom, men var i samme Sag blevet saaledes forfulgt med Rigens Ret, at han ikke efter Loven maatte afhænde noget af sit Gods til at klarere Sagen med. Han ansøgte derfor om at maatte sælge eller pantsætte af sit Gods for at kunne betale Gælden, thi hos Bønderne var intet at bekomme. Da han laa haardt syg af Podagra i Viborg og ikke for Smerte havde Ro til noget at høre eller gøre, lod en Borger der, Friskomager Andreas Schult, gøre Arrest paa ham der i Byen. Noget efter drog han hjemad liggende i en Vogn, og da brugte Schult sin Forfølgning og lod ham voldsværge, men han vidste slet ikke af hvad Grund. Senere erhvervede Schult Landstingsdom over ham, fordi han ikke havde stævnet i Sagen inden 6 Uger efter, at Vold var bedrevet, og han skulde nu fare som andre fredløse Folk, hvorfor han ansøgte Kongen om Oprejsning, indtil han paany kunde tage Stævning i Sagen og appellere den²⁾. Han var gift med Anne Jensdatter, der overlevede ham, og de havde Børnene: Søren, Jens, Anne og Else³⁾.

¹⁾ Indk. Breve til Danske Kancelli.

²⁾ a. St.

³⁾ Sæby Tgb. 9. Febr. 1658.

18. Herman Gesmell var Raadmand 1616 og døde 2. Novbr. 1635, begr. i Kirkens Kor¹⁾. Var antagelig Søn af Guldsmid Gert Hermansen i Aalborg²⁾ og var Købmand i Sæby. Gift ca. 1610 med Katrine Frederiksdatter, f. 15..., død 29. Marts 1646, gift I med Tolder og Byfoged i Sæby Samuel Hetlop, død 15. Septbr. 1608.

Børn:

- A. Gert Hermansen Gesmell, Raadmand i Sæby (Nr. 22).
- B. Samuel Hermansen Gesmell, Raadmand i Sæby (Nr. 25).
- C. Margrete Hermansdatter Gesmell, gift med Købmand i Sæby Erik Jensen Vendelbo, se Side 34.

19. Anders Pedersen var R. 1633. Var født o. 1575 og døde 9. Jan. 1638 i sit 64. Aar; begr. i Kirken³⁾. Gift med Magdalene Henriksdatter, død 22. Decbr. 1662, der blev gift II med Tolder Jens Christensen Prang, d. 1653, og III med Byskriver Niels Pedersen Kjærulf af Ø. Hebelstrup i Hallund S., død Hallund 1696 (se Byskriver Nr. 5).

Anders Pedersens Ægteskab var barnløst, og han arvedes af sin Søster Anne Rasmusdatter, der var Borgerske i Horsens⁴⁾. Magdalene Henriksdatter tituleres i Tingbogen »den ærlige, gudfrygtige, dydige, fromme og ferme Dannekvinde«.

20. Andreas Jakobsen Gjedsmand var R. 1633 og 1662, død o. 1665⁵⁾. Var Søn af Felbereder i

¹⁾ „Vends. Folk og Land“ III. 26 f.

²⁾ Personalh. Tidsskr. 1935, S. 55 ff.

³⁾ „Vends. Folk og Land“ III. S. 25.

⁴⁾ Sæby Tgb. 14. Febr. 1638.

⁵⁾ Personalh. Tidsskr. 1935, S. 64 f.

Aalborg Jakob Urbansen Gjedsmand og var selv Felbereder samt Ejer af Sæby Stampemølle, som han 1660 solgte til sin Søn Søren¹⁾. Underskrev 1661 Suverænitetssakten. Var 1642 gift med Volborg Olufsdatter²⁾, men havde vistnok været gift en Gang før.
Børn:

- A. Urban Andersen Gjedsmand, f. o. 1629, d. 1688, Ridefoged til Restrup; boede i Klitgaard i Nørholm S. og var gift I o. 1660 med Maren Jensdatter Klitgaard, f. o. 1610, d. 1679 (gift I med Søren Bertelsen Kjærulf³⁾), gift II med Ane Poulsdatter Niemann, f. o. 1658, d. 1680.
- B. Søren Andreasen Gjedsmand, f. o. 1630, d. 1691; Felbereder, Borgerskab i Sæby 22. Decbr. 1652, Felbereder i Fladstrand 1652, Ejer af Bangsbo Stampemølle til 1660, da han af Faderen købte Sæby Stampemølle. Gift 1653⁴⁾ med Margrete Rasmusdatter Wilsbech, f. o. 1635, d. før 1691.
- C. Maren Andersdatter Gjedsmand, f. o. 1637, d. Nibe 1719, gift I o. 1662 med Major Conrad Wichmann, f. o. 1612, d. Nibe 2. April 1681 og II 1682 med Birkefoged Knud Pedersen i Nibe, f. o. 1637, d. 1715.

21. Peder Andersen Sundt var R. 1638 og 1661, død før 1679. Fik 1642 Bevilling til at sælge Øl og Brændevin⁵⁾ og underskrev 1661 Suverænitetssak-

¹⁾ Sæby Tgb. 23. April 1662.

²⁾ a. St. 9. Febr. 1653.

³⁾ C. Klitgaard: Kjærulfske Studie 88.

⁴⁾ Sæby Tgb. 28. Septbr. 1653.

⁵⁾ a. St. 1642, Bl. 18.

ten. Var gift med Ingeborg Christensdatter (1657)¹⁾. En Datter Else var 1679 ugift, da hun solgte en Eng i Gammel Strandhave²⁾.

22. Gert Hermansen Gesmell var R. 1636³⁾. Var Søn af Raadmand Nr. 18 og var født ca. 1610, død Sæby 20. Aug. 1649, begr. i Kirken⁴⁾. Var allerede Borger i Sæby 1633, Kirkeværge 1637—38. Var gift med Anne Nielsdatter, f., d. 1666, der havde været gift I med Steffen Madsen, som døde i Sæby 25. April 1630⁵⁾, og med hvem hun havde Børnene Peder Steffensen, der o. 1663—1668 var Byskriver i Sæby, og Kirsten Steffensdatter, der blev gift med Raadmand Niels Sørensen⁶⁾. 1648 fik Gert Gesmell Arveafkald af disse to Stifbørn for deres Fædrene arv⁷⁾. Gert Gesmells Enke fik 1662 Arveafkald af sine Svigersønner for Døtrenes Arv efter Gesmell⁸⁾, og samme Aar solgte hun sin Gaard liggende ved Stampemøllen til 2 af Svigersønnerne og 2 Huse til en anden Svigersøn⁹⁾.

Gert Gesmell havde følgende Børn:

- A. Anne Gertsdatter Gesmell, der 1662 var gift med Morten Nielsen Kjærulf i Birket i Hørmested Sogn.
- B. Maren Gertsdatter Gesmell, der 1662 var

¹⁾ a. St. 10. Decbr. 1662.

²⁾ a. St. 23. April 1679.

³⁾ a. St. 1636, Bl. 160.

⁴⁾ „Vends. Folk og Land“ III. 32.

⁵⁾ a. St.

⁶⁾ a. St. Sæby Tgb. 1662, Bl. 63.

⁷⁾ a. St.

⁸⁾ a. St. 1662, Bl. 59 f.

⁹⁾ a. St. 1662, Bl. 55 og 57.

gift med Borger i Sæby Mads Lauridsen Koldbro¹⁾, der var Kirkeværge 1684—86.

C. Katrine Gertsdatter Gesmell, død før 21. Juni 1686, der 1662 var gift med Købmand Søren Christensen Steen i Fladstrand, død 1681 (Borgerskab i Sæby 7. Marts 1677, opsagt 6. Juli 1681).

D. Appolone Gertsdatter Gesmell, død efter 1689²⁾, var 1662 gift med Borger i Sæby Christen Christensen, senere (1680) i Kirkeskov i Albæk Sogn, Birkeskriver til Voergaard, død 1684—89. Deres Børn antog Navnet Kjærskov (undertiden kaldes de Kjærsgaard).

23. Johan Markvorsen blev R. 23. Novbr. 1638 og aflagde Eden i Overværelse af Lensmanden paa Sejlstrup Niels Friis; »Gud give hannem til god Lykke for Jesu Kristi, Vor Herres Skyld, Amen! Amen! i Jesu Kristi Navn, Amen!« tilføjer Raadstueskriveren³⁾. Johan Markvorsen var fra Ditmarsken og var Broder til Claus Markvorsen, Raadmand i Aalborg, samt til Borgmester i Sæby Hans Nielsen Grams første Hustru m. fl. Han var allerede 1620 Borger i Sæby⁴⁾, levede 1651, men var død før 26. Jan. 1653⁵⁾. Havde 1638 Proces med Gyde Laursdatter Kjærulf i Kærsgaard i Hellevad angaaende et Sengeklæde til 12 Sletdaler, som hun nogle Aar i Forvejen havde laant af ham, men ikke leveret tilbage⁶⁾. Havde 1641 Stridigheder med sin Svoger Hans Nielsen Gram. Blev 18. Juli 1638

¹⁾ Søn af Borger i Sæby Laurids Nielsen Koldbro, d. 1646, og Inger Madsdatter („Vends. Folk og Land“ III. 52).

²⁾ Sæby Tgb. 13. Novbr. 1689.

³⁾ Sæby Raadstuepr.

⁴⁾ Viborg Landst. Dombog A. 1620, Bl. 207^f.

⁵⁾ Sæby Tgb. 10. Decbr. 1662.

⁶⁾ Sæby Tgb. 31. Jan. og 14. Marts 1638.

stævnet af Kapellanen Johannes Andersen i Sæby til at svare paa, om han vidste andet om Kapellanens Hustru Maren Thomasdatter¹⁾ end hvad der sømmede sig for en ærlig Dannekvinde. Aarsagen til denne Forespørgsel var, at 8 Dage i Forvejen, da Gudstjenesten var forbi, havde Johan Markvorsen nede ved Stranden i mange Godtfolks Paahør udtalt, at Kapellanens Hustru var en Æreskænder og havde sagt til Kirketjeneren Peder Madsen, at han skulde gaa hjem og sige det til Kapellanens Kone. Ved samme Lejlighed havde Johan Markvorsen ogsaa slaaet Kirketjeneren i Næse og Mund, da han skulde tage sine Fisk af Fiskebaadene, »hvad de Godtfolk vilde unde ham²⁾. Sagen med Kapellanens Hustru staar i Forbindelse med en Sladderhistorie. Johan Markvorsens Hustrus Søster Karen Madsdatter var gift med Peder Madsen Krog i Sæby, og en Karen Pedersdatter havde fortalt til Karen Madsdatter, at Johan Markvorsens Datter Dille³⁾ var i ondt Rygte for Jørgen Jørgensen, og de søgte Tørve-mosen og Buskene sammen, hvilket de nok skulde faa at se inden Aar og Dag. Tillige havde Karen Pedersdatter fortalt, at Dille Johansdatter og nogle flere havde gjort sig en »Kumpen«, som de havde imellem sig og brugte deres slemme Ukyskhed med — med mange flere slemme Ord.

20. Marts 1643 havde Jørgen Jørgensen (Heuffelder, Apotekersøn fra Sæby) til Horns Herreds Ting indstævnet Johan Markvorsen, hans Hustru Maren Madsdatter og Datter Dille Johansdatter samt 5 Kvinder i Sæby og Mads Kræmer der til at overvære Synsforret-

¹⁾ fra Guldbjerggaard i Gøttrup Sogn i Han Herred.

²⁾ Sæby Tgb. 1638, Bl. 134 b.

³⁾ Raadmand Claus Markvorsen i Aalborg havde en Datter af samme Navn.

nings Afhjemling. 4 Mænd fra Fladstrand vidnede, at de ved Fladstrand havde synet Jørgen Jørgensens Trøjeærme, som var gennemstukket med en Kniv.

Johan Markvorsen var gift med Maren Madsdatter, der endnu levede i Sæby 1662, og som var Datter af Ridefoged til Voergaard (1590, senere i Ø. Gerndrup i Ø. Brønderslev Sogn) Mads Pedersen, død 1602¹⁾ og Johanne Sørensdatter.

Børn:

- A. Markus Johansen, der 31. Jan. 1638 var Faderens Stævningsmand, levede 1642²⁾, men nævnes ikke 1662³⁾.
- B. Mads Johansen, var 1642 i Kbh., levede 1662.
- C. Anders Johansen, levede 1662.
- D. Johanne Johansdatter, levede 1662.
- E. Dille Johansdatter, levede 1662, omtalt under Faderen. Den ærlige, gudfrygtige, fromme, fine og dyderige Pige Dielle Johansdatter, født i Sæby, nu i ?⁴⁾, Datter af salig Raadmand Johan Markvorsen og Maren Madsdatter, nu Borgerske i Sæby, tog 26. Jan. 1653 Tingsvidne af Magistrat og Menighed angaaende sit Levned og fik godt Skudsmaal.

24. Peder Christensen Knivholt var R. 1633, blev Borgmester o. 1648, afgik som saadan 1653 og blev atter Raadmand til ca. 1656. Se Borgmester Nr. 14.

25. Samuel Hermansen Gesmell, f. o. 1615, d. 25. Septbr. 1649, var Raadmand og Købmand. Var

¹⁾ Jerslev H. Tgb. 19. Febr., 12. Marts, 21. Maj 1639.

²⁾ Sæby Tgb., Bl. 15.

³⁾ a. St. 10. Decbr. 1662.

Søn af Raadmand Nr. 18 og var gift med Johanne Clemensdatter, død 17. Juli 1649, begge begr. i Sæby Kirke, hvor han 2. Aug. 1649 betalte for Lejersted til sig og Hustru, hvilket Lejersted 1674 solgtes til Svigersønnen Borgmester Chr. Lauridsen Rhuus. Gav 1649 en Ligbaare til Kirken¹⁾. Hans Bo, der blev registreret 18. Okt. 1649, udviste en Formue paa 5045 Sletdaler foruden faste Ejendomme for 605 Daler²⁾, men Magistraten, der var Formynder for Børnene, forvaltede Boet slet, og Borgmester Peder Christensen Knivholt blev 16. Marts 1653 tiltalt for Urigtigheder med det. Børn:

- A. Herman Samuelsen Gesmell, f. o. 1639, begr. 5. Marts 1720 i Sæby Kirke. Kom efter Forældrenes Død i Huset hos Købmand og Raadmand Jens Christensen i Aalborg, der var gift med Maren Clemensdatter, vel Søster til Herman Gesmells Moder. Var Købmand i Aalborg 1670 og 1679, men ca. 1680 i Sæby, hvorfra han synes flyttet 1692. Gift I Aalborg 21. Septbr. 1670 med Ide Thøgersdatter, f. Aalborg 1638, d. Aalborg 1677. Gift II med Johanne Pedersdatter.

Af hans 4 Børn naaede vist kun Ide Marie Gesmell (f. 1688) voksen Alder; hun blev gift med Kancelliraad Niels Sørensen Wirenfeldt til Lerbæk.

- B. Johanne Samuelsdatter Gesmell, f. 1643, død 27. Juni 1713, gift med Borgmester Chr. Lauridsen Rhuus, se Borgmester Nr. 17.

¹⁾ „Vends. Folk og Land“ III. 52, 90, Sæby Kirkes Regnskabsbog.

²⁾ Sæby Tgb. 1662, Bl. 113 samt 23. Febr., 16. Marts, 10. og 31. Aug. 1653.

26. Peder Christensen Reenberg var R. 1661 og var tillige Tolder, hvilket han vist blev 1653. Var født o. 1610 som Søn af Herredsfoged i Hammerum Herred Christen Laursen og Kirsten Clausdatter Renior¹⁾ og var Broder til Borgmester Claus Christensen i Viborg, Familien Reenbergs Stamfader. Underskrev Suverænitetssakten 1661, men blev samme Aar afskediget som Tolder paa Grund af Kasseangel paa 2000 Sletdaler. Endvidere skyldte han sin Broder Claus i Viborg 450 Rdl., hvorfor denne, der havde Pant i hans Gaard i Sæby, fik Gaarden udlagt, men det havde han ikke megen Glæde af, thi han kunde ikke faa den solgt, og efterhaanden smuldrede de ubeboede Bygninger hen, og Grunden hjemfaldt til Byen paa Grund af manglende Jordskyld for 14 Aar²⁾. Skal være blevet Raadmand i Norge. Var gift med Maren Mouridsdatter³⁾, Enke efter Ridefoged til Sæbygaard Knud Thomsen Holst (død o. 1653)⁴⁾, der o. 1635 var Fuldmægtig hos Regnskabsprovsten over Vendelbo Provst og 20. Juli 1637 tog Borgerskab i Sæby, hvor han handlede med Øl, Vin, Tømmer m. m. Knud Thomsen Holst og Hustru havde af Herskabet paa Sæbygaard (Manderup Brahe) faaet Livsbrev for begge paa Brugen af Gaarden Hestvang i Understed S.⁵⁾, og muligt har Peder Christensen Reenberg og Maren Mouridsdatter boet her en Tid, efter at de var flyttet fra Sæby. 1645 købte Knud Thomsen Holst Lejersted i Sæby Kirke. Maren Mouridsdatters Ægteskab med Peder Reenberg var barnløst, men med Knud Holst havde hun 6 Børn,

¹⁾ Jyske Saml. 2. III. 181 f.

²⁾ Sæby Tgb. 20. Jan., Bl. 11, 14., 21. Maj 1662, 15. Marts 1682.

³⁾ Datterdatter af Niels Jørgensen og Anne Mikkelsdatter Riber, se Borgmester Nr. 8.

⁴⁾ Sæby Tgb. 16. Marts 1653.

⁵⁾ Jfr. Kronens Skøder 16. Okt. 1668.

der 1662 fik Udlæg i Peder Reenberg's og deres Moders Bo for deres Fædrene arv 2271 Sldlr.¹⁾, men da Ejendommen, i hvilken Claus Reenberg i Viborg ogsaa havde Pant (i den halve Gaard) ikke kunde sælges, fik Børnene næppe meget ud af Arven.

Skønt Knud Holst's Børn jo egentlig ikke vedrører Raadmand Reenberg, skal man her anføre dem:

- A. Otto Knudsen Holst, født i Sæby, var 1662 ugift, da han 1. Okt. opbød det Jordegods og Løssøre, han havde arvet efter Faderen.
- B. Thomas Knudsen Holst, født i Sæby, var 1662 Student og gav 6. Aug. d. A. Magistraten Arveafkald.
- C. Kirsten Knudsdatter Holst, boede 1691 i Køge, da hun solgte sin Part af Faderens Gaard i Sæby; hendes Svoger var Købmand i Kbh. Henrik Mathisen Hasselmann²⁾.
- D. Anne Knudsdatter Holst, boede ugift i Sæby 1684 og 1693.
- E. Sofie Knudsdatter Holst, levede 1662, antagelig gift med Kbmd. Henrik Hasselmann i Kbh.
- F. Dorte Knudsdatter Holst, var 1682 gift med Laurids Hansen i Gingsholm i Dronninglund S.³⁾.

27. Niels Sørensen blev R. 13. Septbr. 1653 og aflagde Eden i Overværelse af Lensmanden paa Sejlstrup⁴⁾. Underskrev Suverænitetssakten 1661. Var født 1616 og døde 26. Aug. 1672, begr. i Sæby Kirkes Kor, hvor der er Gravsten samt Epitafium med Billeder af ham, Hustru og Børn⁵⁾. Han var Købmand og boede i

¹⁾ Sæby Tgb. 1662, Bl. 11 ff.

²⁾ a. St. 28. Jan. 1691.

³⁾ a. St. 1682, Bl. 108 b.

⁴⁾ Raadstuepr.

⁵⁾ „Vends. Folk og Land“ III. 52 f.

Søndergade, drev bl. a. Klædehandel og var 1671 Byens største Skatteyder. Gav 1648 sin Hustrus Stiffader Gert Gesmell Arveafkald¹⁾. Var gift I (1648) med Kirsten Steffensdatter, begr. i Sæby Kirke, Datter af Købmand Steffen Madsen og Anne Nielsdatter. Gift II (o. 1653) med Margrete Lauridsdatter Tamstrup, f. o. 1725, begr. i Sæby Kirke 26. Juli 1704, der 1688 boede hos in Svigersøn Hans Mikkelsen Goë paa Palstrup. Hun var Datter af Borger (Købmand) i Sæby (1633) Laurids Nielsen Tamstrup²⁾, som 1652 købte Lejersted i Sæby Kirke til sig og Hustru Karen Pedersdtr., og som købte en Gravsten af gullandsk Sandsten af Niels Christensen Kjærulf i Sæby, forhen Havnefoged i Buresvik paa Gulland, og Hustru Inger Munk. Indskriften paa Stenen var allerede 1694 ulæselig, men Laurids Tamstrup, der 1667—70 var Forpagter paa Stenshede, levede endnu 1671 som Forpagter paa Haven i Hørby S. og Ejer af Tamholt i Volstrup S. Foruden nævnte Datter Margrete havde han Døtrene Mette, død 1701, der var gift med Farver Jørgen Lowsøn i Sæby (død 1716), og Anne, død 1687, der var gift med Kapellan Peder Lauridsen Koch i Sæby, død 1680.

1679 blev Margrete Lauridsdatter Tamstrup i Sæby saaret i Brystet af et Vaadeskud, da hun sad i sin Stue og saa ud ad Vinduet, og hun blev derefter behandlet af Bartskær og Felbereder Søren Andreasen Gjedsman, der ikke kunde fjerne Pistolkuglen. Ulykken var sket ved, at Vagtmester Johan Adolf under Major v. Carls Kompagni var kommet ridende om Morgenens 20. Maj tillige med sin Knægt og Rytteren Jakob Niel-

¹⁾ Sæby Tgh. 1662, Bl. 63.

²⁾ Vist fra Tamstrup i Torslev S. Hans Broder Peder Nielsen i Ørslev i Torslev Sogn var i 1650—1660erne en meget benyttet Sagfører i Midtvevdsyssel.

sen. Medens Vagtmesteren og Knægten var inde hos Borgmester Chr. Rhuus, holdt Rytteren med Hestene ude paa Gaden. Han var vel nok i Feststemning, thi 2 Spillemand havde spillet Grassat for ham og Vagtmesteren, og Jakob løsnede saa sin Pistol og skød i Luften, hvorefter han tog Knægtens Pistol ud af dennes Sadelhylster og afskød den, men kom uheldigvis til at skyde ind ad Margrete Tamstrups Vindue. Han blev straks arresteret, men undskyldte sig med, at han ikke havde vidst, at Pistolen var ladet. Sagen skulde derefter forelægges Krigskommissær Thøger Lassen i Aalborg¹⁾. Den Gaard, Margrete boede i efter sin Mands Død, laa altsaa ved Borgmester Chr. Rhuus Gaard, d. v. s. paa Algade, idet hendes Søn Peder havde faaet Gaarden i Søndergade. Hendes økonomiske Forhold blev daarlige i 1680erne, muligt foranlediget af nævnte Søn, og 7. April 1685 fik en Niels Jensen paa »sin højædle Principals« Vegne hendes Løvsøre udleveret, efter at der var gjort Udlæg i det for 150 Sldr. og i hendes Markjord for 107 Sldr. Udlægsmændene udtalte, at de aldrig før havde udstaaet mere Fortræd ved en Udlægsforretning end ved denne, thi Margrete Lauridsdatter bandede ideligt og ønskede Ondt over dem og Kreditor, kom med grove og uforskammede Ord, slog i Stykker af det udlagte Løvsøre o. s. v. saa de ikke kunde have Fred for hende til at forrette Udlæget. Hendes højre Haand var »for let«, og hun var »hel velbeskænket«, overfaldt Byfogedens Tjener med Hug og Slag og slog Byfoged Chr. Rhuus i Hovedet²⁾. Hun flyttede saa til sin Svigersøn Hans Mikkelsen Goë, og 1693 stod hendes Ejendom i Sæby øde, og Husene var nedfaldet ligesom saa mange andre af Byens Huse. Da

¹⁾ Sæby Tgb. 11. Juni 1679.

²⁾ a. St. 7. April 1685.

ingen vilde købe den og betale Skatterestance af den m. v., blev den 1694 tildømt Kongen¹⁾. Niels Sørensen og Margrete Tamstrup havde kun 3 Børn »til Alders«, nemlig:

- A. Peder Nielsen Tamstrup, f. 31. Marts 1654, levede 1712, men ses ikke begravet i Sæby indtil 1730. Var Købmand i Sæby, sejlede selv paa Lübeck og arvede Faderens Gaard paa Søndergade²⁾, men gik økonomisk til Grunde ved 1690 og solgte 12. April 1693 sin Gaard til sin Mosters Mand, Farver Jørgen Lowsøn. 18. Okt. 1693 tog han Skudsmaalsvidne af Sæby Byting. Det siges da, at han havde været en af Byens bedste Skatteborgere, og at han var en ærlig og skikkelig Mand, som det var gaaet tilbage for. Var gift med Anne Lauridsdatter Rhuus, f. o. 1650, d. Sæby 23. Sept. 1712, Datter af Borgmester Laurids Nielsen Rhuus og Anne Christensdatter Riiber.

Ægteparret havde 1 Søn (Henrik) og 4 Døtre: 1) Karen Pedersdatter Tamstrup, f. o. 1676. Hun havde 1694 »i nogle Aar med sær Fornøjelse og Troskabs berømmelige Udvisning« været i Huset hos sin Faders Mosters Mand Farver Jørgen Lowsøn som deres egen Datter, men i sit 18. Aar blev hun her forført af en Karl hos Jørgen Lowsøn ved Navn Niels Nielsen Estrup fra Hørby, og da hendes »fornemme Forældre« og Lowsøns opdagede det, blev Karen gift 14. Septbr. 1694 og fødte derefter en Datter, som blev døbt 1. Febr. 1695. Det unge Ægtepar boede hos Karens Forældre, men efter faa Ugers Forløb forlod Man-

¹⁾ a. St. 7. og 28. Novbr., 9. Decbr. 1694.

²⁾ a. St. 12. April 1693.

den hende¹⁾). Hun blev gift II 1699 med Guldsmid Peiter Peitersen Wolgast.

2) Marie Pedersdatter Tamstrup, f. o. 1684.

3) Mette Margrete Pedersdatter Tamstrup, f. o. 1692.

4) Anne Pedersdatter Tamstrup, gift med Garver Jørgen Petersen Røring.

B. Kirsten Nielsdatter, f. 165*, d. 17..., gift I o. 1674 med Købmand i Sæby Oluf Ottosen, f. 1643, d. 28. Okt. 1675, gift II o. 1678 med Hans Mikkelsen Goë, der 1678 og 1684 var Forpagter paa Hagsholm²⁾, 1688 paa Palstrup og 1690 paa Sødtringholm. Af 1. Ægteskab havde hun Sønnen Niels Olufsen, f. o. 1675³⁾, og i 2. Ægteskab var der bl. a. Datteren Anna Goë, der blev gift med Strandrider Jens Laursen Dalager i Gaabense og ved ham blev Moder til Grønlandsmissionæren Lars Dalager og til Maren Dalager, f. 1719, d. 1753, gift 1742 med sin Moders Søskendebarn, isl. Købmand Jacob Sewerin til Dronninglund, samt Datteren Birgitte Goë, der 30. Aug. 1708 i Sæby blev viet til Corfitz Pedersen Schiønning, og Sønnen Peder Goë, Brygger i Kbh.⁴⁾).

C. Søren Nielsen, f. o. 1660, d. 1730, Byfoged i Sæby; se Byfoged Nr. 14.

28. Mads Nielsen Bangsbo blev R. 13. Septbr. 1653 og aflagde Eden i Overværelse af Lensmanden. Tog 4. Decbr. 1650 Borgerskab i Sæby⁵⁾ og kaldes da

¹⁾ a. St. 9. Febr. 1698.

²⁾ Sæby Raadstuepr. 25. Jan. 1679, Tgb. 12. Febr. 1684, 5. Novbr. 1690.

³⁾ Hans Værges Morbroderen Søren Nielsen i Sæby.

⁴⁾ Se Personalh. Tidsskr. 6. VI. 4 ff.

⁵⁾ Raadstuepr.

»Kældersvend«, hvilket Tilnavn fulgte hans Søn; muligt har han været Kældersvend paa Bangsbo, før han blev Købmand i Sæby. Han underskrev Suverænitetsskatten 1661 og var Raadmand indtil Magistratens Afskaffelse 1682. Han døde 1687 og blev 9. Febr. begr. paa Kirkegaarden under et Gravtræ¹⁾. Var gift med Maren Nielsdatter, der døde 20. Marts 1679, begr. paa Kirkegaarden under Gravtræ (Skifte 14. Novbr. 1683).

Af deres Børn kendes følgende:

- A. Jens Madsen Kjældersvend drev 1676 Udsalg for Faderen af Humle, Hør, Hamp m. v., og Faderen klagede over, at han var sat i selvstændig Skat²⁾. Tog 4. Novbr. 1691 Borgerskab i Sæby og nævnes 1693 som Borger her, men opholdt sig mest i Rugtved i Understed S.
- B. Beate Marie Madsdatter, f. 16..., begr. i Sæby Kirke 27. Okt. 1710, gift 29. Maj 1692 med Melchior Christensen Hjardemaal, f. 1657, d. Febr. 1717, begr. i Kirken (begge i Knud Thomsen Holsts Lejersted³⁾), Præst og Kromand⁴⁾ i Sæby. Hr. Melchior synes at have været meget velstaaende, da han stadig kunde udlåne betydelige Kapitaler, men han »sleb næppe uden Vand«. Han blev gift II 1711 med Maren Jensdatter Blicher af Bælum Præstegaard. I 1. Ægteskab 3 S. 3 D., i 2. Ægteskab 2 S. 2 D.
- C. Birgitte Madsdatter, f. 16..., d. 1704, boede 1693 ved Siden af Hr. Melchiors Bolig, gift 15 S. e. Tr. 1696 med Købmand i Sæby Jakob Olsen

¹⁾ »Vends. Folk og Land« III. 63. Dødsaaet dør fejlagtigt.

²⁾ Raadstuepr. 7. Juni.

³⁾ Kirkens Regnsk.

⁴⁾ Tgb. 1707, Bl. 8 og 9 b.

Jelstrup, gift II med Johanne Bering, Borger-
skab i Sæby 15. Decbr. 1696, antagelig Søn af Præ-
sten Ole Jakobsen Jelstrup i Hundstrup i Thy¹⁾.
Birgitte synes at have drevet Handel inden dette
Ægteskab, thi Peder Mikkelsen Riiber, født i Sæby,
angiver 14. Marts 1694, at han tjener sin Moster
Birgitte Madsdatter som Skipper²⁾; maaske har
hun været gift før.

D. Karen Madsdatter var ugift 1697, men an-
tagelig Enke efter Mikkel Pedersen Riiber
i Sæby.

29. Christen Lauridsen Rhuus blev R. 16.
Okt. 1671, se Borgmester Nr. 17.

30. Frands Melvin blev R. 4. Aug. 1674 og af-
gik ved Magistratens Ophævelse 1682. Var født i Flan-
dern 1627. Antagelig Slægtning (Broder?) til David
Melvin, der 1660 blev Postmester i Helsingør og døde
i Kbh. ca. 1670, og var i mange Aar ved Militæret i
spansk, engelsk og hollandsk Tjeneste og sidst i dansk,
svang sig fra Menig op til Løjtnant. Fik 24. Aug. 1670
Bevilling til Gæstgiveri og Krohold i Fladstrand³⁾,
hvor han fremtidig havde sin Bopæl, og hvor han drev
en ret betydelig Handel. Var 1672 Toldinspektør i Flad-
strand (under Sæby Tolderi) og blev 19. Novbr. 1672
tillige Toldinspektør i Sæby⁴⁾, Toldinstruktion af 5.
Febr. 1673 vedrørende Inspektionen i Fladstrand og
Sæby Distrikter udstedt af Rentekammeret; 4. Aug.
1674 tillige kgl. Udnævnelse som Toldinspektør ved
Fladstrand Fiskeleje, 1. Jan. 1699 Visitør ved Flad-

¹⁾ Sæby Tgb. 2. Marts 1707.

²⁾ Sæby Raadstuepr.

³⁾ Sæby Raadstuepr. 7. April 1675.

⁴⁾ Rentekammerets Udnævnelse.

strand Tolddistrikt, 1701 Medforpagter af Tolden i Skagen, Fladstrand og Hjørring¹⁾ Fæstede 15. Febr. 1675 af Otto Arenfeldt til Knivholt det Hus og den Plads ved Fladstrand, som Hans Schrøder havde paa-boet²⁾. Død i Fladstrand 3. Juni 1706, antagelig begr. i Fladstrand Kirke, uden for hvilken ligger Brudstykker af hans Gravsten med udførlige biografiske Oplysninger, af hvilke der findes Afskrift fra ca. 1866 hos Kirkeværge Kongsbak i Frederikshavn.

Gift I o. 1657 i England med F e t t A l l e t t e r, død 1659, gift II 1660 i Helsingør med A n n e J e n s d a t t e r, død o. 1664, gift III 1667 i Frederiksborg Slotskirke med D o r t e a N i e l s d a t t e r, f. i Helsingør 1637, d. 17..., der fortsatte Melvins Gæstgiveri i Fladstrand.

I 2. Ægteskab havde han 1 S. og 1 D., i 3. Ægteskab 5 S. og 2 D., men Børnene kendes ikke.

Søn af ham var maaske J a k o b M e l v i n, f. o. 1665 i Kbh., hvor han 1703 tog Borgerskab som Prokurator og døde 1738, 73 Aar gl.

Byfogeder.

(Tingdag Onsdag.)

1. J ø r g e n J e s p e r s e n var Byfoged 1539, da han udstedte Tingsvidne om Sæby Klosters Breve, der var blevet bortført til Voergaard af Biskop Styge Krumpen og siden blev ødelagt i Skipper Klemens Fejden³⁾. Var ligeledes Byfoged 1541, da der udsted-

¹⁾ Rentekammeret.

²⁾ Handelsmand Hans Schrøder i Fladstrand blev begravet i Flade Kirke 1673 (Kirkens Regnskab). Han var gift med Marie Petersdatter Røring af Aalborg.

³⁾ „Vends. Folk og Land“ III. 39.

tes Tingsvidne om Grænserne for Sæby Købstads Omraade¹⁾). Var 1564 Borgmester, se Borgmester Nr. 7.

2. Christen Glarmester var Byfoged 1570, da der 9. Jan. vedtoges Havnevedtægt for Sæby²⁾). Var Feltvebel ved Mønstringen 1583 og mødte med Harnisk, Hellebard, Stakkenbøsse og Degen³⁾).

3. Niels Pedersen blev ca. 1578 beskikket til Byfoged og skulde oppebære $\frac{1}{10}$ af Sagefaldet samt være fri for Skat og borgerlig Tynge, saa længe han var Byfoged⁴⁾). Antagelig er det ham, der 22. Oktober 1587 resterede med flere Aars Byfogedregnskab og baade da og 25. Jan. 1588 krævedes for det. Stod ligeledes til Restance 21. Decbr. 1591, 30. Novbr. 1592 og 14. Septbr. 1593⁵⁾).

4. Samuel Hetlop var Byfoged og Tolder 1600⁶⁾) og døde 15. Septbr. 1608, begr. i Koret i Kirken, hvor der nu paa Vaabenhushets Indermure er indmuret Brudstykker af Gravsten over ham, hans Hustru og hendes anden Mand⁷⁾). Var gift med Katrine Frederiksdatter, død 29. Marts 1646, gift II med Raadmand Nr. 18 Hermann Gesmell.

Børn:

A. Frederik Samuelsen Hetlop, Borger i Sæby (1638). Tillige med Hustru Elle Chri-

¹⁾ a. St. II. 27.

²⁾ Rigsark. top. Saml., Sæby.

³⁾ Danske Kancellis Mønstringer.

⁴⁾ Kancelliets Brb.

⁵⁾ a. St.

⁶⁾ Ny kgl. Saml. 4°, N. 746.

⁷⁾ „Vends. Folk og Land“ III. 26; Personalh. Tidsskr. 1935, S. 52 ff.

stensdatter Riiber begr. i Sæby Kirke. Hun var Datter af Raadmand Nr. 14.

- B. Elsebe Samuelsdatter Hetlop, der 13. Febr. 1639 tiltaltes for Gæld¹⁾, gift I med Christen Clausen, død før 6. Febr. 1633²⁾, Borger i Sæby, der 1619 havde udstedt Gælds-brev til Købmand Peder Pedersen, gift II (1633) med Frands Johansen Ertmann, Borger i Sæby (1633, 1641), Søn af Raadmand i Aalborg Johan Ertmann (fra Lübeck). Frands Johansen er mulig den samme som Frands Hansen, der 1642 og 1653 var Sagfører i Sæby³⁾ (se Byfoged Nr. 13).

5. Søren Mikkelsen Riiber var Byfoged 1610⁴⁾ og solgte da Kalk og Tømmer til Sejlstrup Len⁵⁾. Blev antagelig Byfoged 1608 og var 1618 Borgmester, se Borgmester Nr. 12.

6. Poul Christensen Koch var Byfoged 1618⁶⁾ og var tillige Tolder. Solgte 1611 Tømmer til Sejlstrup Len⁷⁾ og tiltaltes 18. Okt. 1614 af Præsten Peder Nielsen i Volstrup, fordi Poul Koch og hans Hustru havde skældt Præstens Hustru Ingeborg Thomasdatter for en Hore og truet hende med Prygl m. m.⁸⁾. 19. Febr. 1634 lod Lensmanden paa Sejlstrup, Niels Friis til Krastrup, rejse Tiltale mod Byfogeden, hans Søn Nichel Poulsen Koch og hans Tjenestedreng Christen Nielsen, fordi de 16. Okt. 1633 om Morgen en før Dag

¹⁾ Sæby Raadstuepr.

²⁾ a. St.

³⁾ Sæby Tgb.

⁴⁾ Herredags Dombog.

⁵⁾ Bilag til Lens-Regnskabet.

⁶⁾ Landst. Dombog A. 1618, Bl. 113 f.

⁷⁾ Lensregnskabet.

⁸⁾ Børglum H. Tgb.

havde pryglet Aalborgborgeren Niels Andersen i Raadmand Herman Gesmells Hus¹⁾). Herman Gesmell og Hustru vidnede, at da Niels Andersen og hans Broder Peder Andersen fra Aistrup var færdige og vilde rejse fra Sæby, kom Nichel Koch og Byfogedens Tjenestedreng og bød Niels Andersen Penge for noget Klæde. Da svarede Niels Andersen, at naar han fik Penge baade for Strømper og Klæde, vilde han modtage dem. Saa kom Poul Koch ind med en Kæp i Haanden, hvorfor Niels Andersen tog til sin Kaarde, men Poul Koch slog til ham med Kæppen, hvorefter Herman Gesmell sprang ud af Sengen og fik Byfogeden ud ad Døren. De andre kom saa tilsammen paa Gulvet og laa og droges paa Jorden en Tid og derpaa gik bort.

Thomis Snurh, Bartskeer i Sæby, vidnede, at han blev hentet til Niels Andersen for at forbinde ham, men der var ingen Saar, som kunde forbindes, og saa smurte han ham paa Halsen, Panden og den ene Kind med Bleghvidt. Det oplystes yderligere, at Niels Andersen Dagen før var kommet hen til Rektor Anders Olufsens, hvor Poul Koch sad, og Niels havde da krævet Byfogeden for Betaling for noget Klæde og et Par Strømper, men Byfogeden sagde, at han havde ingen Strømper faaet. Niels Andersen sagde saa, at han havde stjaalet dem, og saa kom de først i Skænderi og derefter i Slagsmaal, under hvilket Niels Andersen rykkede noget Skæg af Byfogeden og stak det i Lommen, hvorpaa han gik rundt i Byens Kramboder og fremviste Trofæet. Senere kom Sagen for Landstinget, der 22. Novbr. 1634 kendte Byfogedens Vidner unøjagtige og ikke saa sandfærdige, at de burde komme Niels Andersen til Skade²⁾).

¹⁾ Sæby Raadstuepr. 19. Febr. og 2. April 1637.

²⁾ Sæby Raadstuepr. 4. Febr. 1635.

29. Okt. 1634 begærede Jørgen Kruse til Kærsgaard Dom angaaende Udlæg i Poul Kochs Bo for 65½ Daler. Sagen blev opsat til 28. Febr. 1635, og Poul Koch oplyste da, at han havde bedt Hans Dyre til Knivholt om at faa Sagen jævnet¹⁾.

17. Decbr. 1634 blev Poul Koch endvidere tiltalt af Raadmand Chr. Mikkelsen Riiber for 6 Daler for et Fad Øl, som han 1629 kort efter Fjendens Udmarch havde faaet af Raadmandens Hustru, og 22. April 1635 dømtes han til at betale²⁾.

13. April 1636 blev Poul Koch tiltalt af Lensmanden paa Sejlstrup paa Kongens Vegne, fordi han havde løssluppet et Par Kæltringkvinder, som var hensat i Kongens Fængsel i Sæby. De hørte hjemme i Randers-egnen og havde stukket en Mand af deres Bande ihjel og begravet ham i et Markskel. Ved Sæby Byting blev de 25. Maj 1636 dømt i Kongens Naade og Unaade, men Poul Koch havde da sendt dem til København, og paa Vejen dertil var de undsluppet³⁾. Sagen medførte vist Poul Kochs Afgang fra Embedet.

1636 klagede forhenværende Raadmand Peder Mikkelsen Riiber til Lensmanden paa Sejlstrup over Byfoged Poul Koch⁴⁾. Klagen lyder saaledes:

»Naade og Fred ved Jesum Christum! Gode Hr. Lensmand! Med al timelig og evig Velsignelse ønsker jeg Eders velbyrdige, gunstige, gode Hr. Lensmand Niels Friis!

Jeg fattige og skrøbelige gamle Mand har mig højlig for Eder at beklage den store Uret, mig er sket og vederfares af vores Byfoged Poul Koch i adskillige Maader. Som jeg for min Sygdom og Skrøbelighed her

¹⁾ Sæby Tgb.

²⁾ a. St.

³⁾ Sæby Raadstuepr. 13. April, 7. Decbr. 1636.

⁴⁾ a. St. 31. Aug. 1636.

til Dags ikke ved lovlig Middel haver kunnet vedersige eller bragt til Veje og er befrygtendes her efter ej heller skal kunne gøre uden Eders Fromheds Hjælp og Bistand, efterdi jeg for min Sygdom og Skrøbelighed ikke selv kan komme min naadige Herre og Konge til Gehør eller Klagemaal, hvorfor jeg ydmygelig og gerne er begærende ud af Eder, I for Guds Skyld og min naadige Herres Skyld vilde velgøre og være mig beforderlig, at jeg maa haandhæves og for Uret forsvares, endogsaa straffes, om min Ulempe her udinden kan findes. Saadan bevist Velgerning den evige gode Gud Eder rigeligen vil belønne!

Og er det en Part af hans Bedrifter, som herefter følger:

1. Uden Tvivl erindrer Eders Velbyrdighed vel, at jeg for nogen Aar siden haver mig for Eder beklaget, hvorledes jeg formedelst Poul Kochs Vidne min Raadmandssæde haver mistet, som han haver vundit alene imod Borgmester og 3 Raadmænd med Ridefogeden til Sejlstrup deres Minde, menendes enten (en af) Parterne(?) Løgn at have vundet. Og efterdi der findes Vidne imod Vidne bør at straffes som vedbør.
2. Haver forskrevne Poul Koch mig forundt og udstedt et Æskningsvidne paa min retfærdige Gæld og Børnepenge, som mine Stifbørn med deres Søskennde var arveligen tilfaldet, hvilket Vidne Poul Koch for godt haver anset i Rettergang og i andre Maader til Hjemting, Raadhus og Landsting mere end 2 Aar og siden det ladet stævne og magtesløs ladet gøre, for han derfor ikke havde fanget Varsel, uanset han det selv havde udstedt og stod til Vedermaalsting, og i saa Maader formedelst hans ulovlige og underfundige Vidnes Udstedelse (?) ikke alene skilt mig af med min retfærdige Gæld og Børnegods, men og ført mig uendelig Trætte paa, som jeg mener, han bør for at staa til Rette.
3. Haver Poul Koch imod vores Bys Privilegier sig indvældet i salig Peder Laursens efterladendes Gods og det bragt under sig, idet Sted, Borgmester

og Raad burde det at have til at udlægge i den dødes Gæld, og lyder samme vores Bys Privilegie som efterfølger: Item ingen af vores Befalingsmænd skal sig indføre i nogen Fremmed deres Gaarde, som dør hos Eder, men deres Gaarde og Gods skal befales Borgmester og Raad, de skal udlægge den dødes Gæld. Det Gods, der overbliver, skal de gemme Aar og Dag; kommer hans Arvinger ikke, der død er, da skal Borgmester og Raad tilskikke samme Gods til den, som det skal anamme efter Loven.

4. Der jeg med min salig Hustrus Afkald beviste, hvad salig Peder Laursen havde under Værgemaal af hans efterladendes Gods, er Poul Koch paa mig indfalden for samme hendes Afkald og mig med den til Landsting ladet stævne og i adskillige Maader efterstræbt nytteløs (?) at ville have, hvilket han ikke kunde erlange, men tabte (?) Sagen, efter jeg havde lidt og udstandet syv Landstingsrejser, som jeg mener, han derfor bør at stande til Rette efter nye Reces' Formelding i det 45. Kapitel.
5. Haver Poul Koch tvende Gange med hans Fuldmægtig? ogsaa skilt mig af med min rette Tiltale og Dele efter hans 3. Tings Udstedelse og lovlig til 4. Ting var forfulgt; menendes hannem i lige Maader bør at staa til Rette og være imod Recessens Formelding i det 15. Kapitel.
6. Haver Poul Koch med 4 Borgere ladet ransage i mit Skib, der det var her fra Byen udsejlet og laa i Fladhavn, efter forbuden Varer, som var Kød, som intet hos mig eller i noget Skib blev fundet. Mens ham overbevist, at han selv har ladet udskibe 16 Tønder Kød imod Forbud.
7. Dersom Tingbogen bliver fremlagt, skal befindes, at Poul Koch haver udgivet og forseglet et Tingsvidne, som ikke i Tingbogen skal findes indskrevet eller inddraget videre derom, saa og hvad Ret, kgl. Majestæt er sket, udviser Tingbogen vel.
8. Haver Poul Koch taget fra en fattig Enke og hendes smaa faderløse Børn et Anker og Tov (?), som jeg mener, han intet skal have givet noget for enten

til kgl. Majestæt, hende eller andre; mener der burde vel at gøres Regnskab for saavel som for salig Peder Laursens efterladendes Gods.

Disse forskrevne Stykker og fast flere have Poul Koch mig paaført og ibragt og er største Aarsag til min Armod og Fordærvelse saa og for jeg mit Raadmandssæde haver mistet.

Bedendes Eders Velbyrdighed højlig, at I for Guds Skyld og Eders egen medførte Fromhed vilde denne min Angivelse anse, og betænke ved hvad Middel jeg i nogen Maade kunde forhjælpes til Rette, indtil jeg selv kan komme til Eder og holde mig denne min grove Dristighed til Gode.

Gud bevare Eder længe og vel.

Ex. Sæby 13. Juli 1636.

Peder Michelsen
(egen Haand).

Det synes imidlertid, som om Peder Riibers Klage var grundløs, thi da Poul Koch anlagde Sag mod ham, blev han baade ved Sæby Byting og Viborg Landsting dømt som Løgner, og efter Stadsrettens Indhold var hans Boslod derefter forbrudt til Kongen, hvorfor hans Enke og Børn 1640 skulde tilsvare den¹⁾.

Poul Koch var gift med Lisbet Nielsdatter, død før 1642 og havde mindst 3 Børn, nemlig:

- A. Nichel Poulsen Koch, der 19. Febr. 1634 tiltaltes for Vold.
- B. Anne Poulsdatter Koch, der 27. Juli 1653 tog Skudsmaalsvidne af Sæby Byting.
- C. En Datter²⁾.

¹⁾ a. St. 8. April 1640.

²⁾ Kirkens Stolestaderegister 1642.

7. Jens Thomsen Rosmus var Byfoged 31. Aug. 1636¹⁾. Han var før 1627 Kapitelsfoged paa Læsø og var Borger i Sæby, da han 9. Jan. 1633 fik Skøde af Otto Olufsen — Søn af Præsten Oluf Jørgensen i Sæby — paa en Mark i Strandhaven nord for »Thuris Hvol«²⁾. 16. Jan. 1633 fik han Skøde af Borger Peder Pedersen paa 6 Agre i Søndermarken og 2 i Strandhaven³⁾, 21. Jan. 1635 fik han Skøde af Peder Madsen paa 1 Ager i Gammel Strandhave⁴⁾, og 1638 købte han et Hus sønder i Byen af Bødker Jens Simonsen⁵⁾. Han var Kirkeværge 1634—35, fungerede 1633 ofte som Borgmester og var 1638 tillige Tolder. Var i Embedet 1642, men døde samme Aar.

Som Byfoged begærede han i Marts 1640 Raadstue-
retsdom over Karen Laursdatter, Jens Nielsen Hjul-
mands Hustru, fordi hun paa sin Bryllupsdag blev ført
til Kirken »aaenhovedet« med Perler og andet Smyk-
keri paa Hovedet og lod sig vie til Højmesse — og
inden 14 Dages Forløb fødte hun et fuldbaaret Barn⁶⁾.

Var gift med Maren Jensdatter.

8. Otto Henriksen blev antagelig Byfoged 1642
og afsagde Dom paa Bytinget 24. Sept. 1645 og 8. Okt.
1646, se Byskriver Nr. 3⁷⁾.

9. Niels Jensen Volstrup blev antagelig By-
foged sidst i 1640erne og tog 12. Jan. 1653 Tingsvidne
om sit Forhold i den Tid, han havde været Byfoged,

¹⁾ Sæby Raadstuepr.

²⁾ Sæby Tgb. 9. Jan. og 6. Febr. 1633.

³⁾ Sæby Raadstuepr.

⁴⁾ a. St.

⁵⁾ Sæby Tgb., Bl. 178 b.

⁶⁾ Sæby Raadstuepr. 1640, Bl. 71.

⁷⁾ Viborg Landst. Dombog A. 1646, Bl. 256—258; Vennebjerg H.
Tgb. 1. Septbr. 1651.

angaaende hvilket han fik godt Skudsmaal af Magistrat og menige Borgerskab¹⁾. Var Byfoged 1662.

10. Poul Thomsen blev udnævnt til Byfoged 23. Juli 1670, nærmere ubekendt.

11. Claus Henriksen Mein blev Byfoged 12. Juni 1673, nævnes endnu i Sæby 27. Novbr. 1675, men forlod ligesom den samtidige Byskriver Ratlev Zander Byen — maaske staar det i Forbindelse med den skaanske Krig — og Mein vendte ikke tilbage. Han havde et Hus i Sæby, der 1686 dels var nedfaldet og dels stod paa Fald, saa det frembød Fare²⁾.

12. Mikkell Jensen Vihl var i Byfogeds Sted 1678—1679, nævnes som Byfoged 1680³⁾, afgik 1681, men boede endnu 1683 i Sæby og var da ofte i Dommers Sted.

13. Johan (Johannes) Ertmann blev udnævnt til Byfoged 26. Decbr. 1681 efter 9. April s. A. at have faaet Bestalling som Toldbetjent i Sæby og Fladstrand Distrikt⁴⁾. Han var antagelig Søn af Frans Johansen Ertmann, Borger i Sæby (1641) og Elsebe Samuelsdatter Hetlop (se Byfoged Nr. 4).

Om hans tidligere Forhold ved vi, at han fik sin venstre Haand ødelagt af Svenskernes Ild, da han stod paa Volden i Nakskov under Byens Belejring 1659. Han var da under Hanous Kompagni. Endvidere havde han paa en ostindisk Rejse faaet nogle af Fingrene

¹⁾ Sæby Tgb.

²⁾ Sæby Raadstuepr. 1686, Bl. 100 e.

³⁾ a. St. 1680, Bl. 49.

⁴⁾ Rentekammeret; jfr. Sæby Raadstuepr. 16. Decbr. 1681.

paa højre Haand slaaet lamme¹⁾). Ved Mikkelsdagstid 1680 kom han fra København til Sæby at bo²⁾), og 1681 fik han Skøde paa en Gaard her³⁾). Hans Virksomhed som Byfoged og Toldbetjent i Sæby blev dog ikke lang; thi i Maj 1682, da han havde sviret om Bord paa et Skib fra Trondhjem, løb han og de norske Søfolk gras-sat og blev tiltalt for Vold mod en anden kgl. Toldbetjent Jens Lauridsen Svensk, hvem de havde gjort Forsøg paa at skyde. Endvidere blev han 1682 tiltalt af Præsten Hr. Laurids Christensen for Helligbrøde og Forhaanelse⁴⁾). Da denne Sags Akter er ret kuriøse, skal vi referere dem lidt nøjere:

Hr. Laurids Christensen rejste Tiltale mod Byfoged Johan Ertmann i Sæby, fordi han anden Paaskedag havde ladet baade sin og sin Svoger Niels Hansens Pige bære Flæsk til Stenkarret (Kajen) for at faa det ladet i en Skude, og skønt Præsten, der mødte Pigen, forbød det, beordrede Ertmann dem dog til at blive ved, idet han sagde, at Præsten kunde vare paa sin Bog og sin Prædikestol. Senere gik Byfogeden ind i Præstens Studerekammer, efter at Hr. Laurids havde haft 2 Mænd hos ham med Begæring om, at han som Byfoged vilde overvaage Kongens Forordninger om Sabbaten, og her gav han sig »pludselig og ufinlig« til at give Ondt af sig, bed i sin Negl-tvende Gange, slog Knæp med Fingrene og sagde, at det var for Hr. Laurids. Han som kongelig Betjent vilde give Lov til at skibe . . . »med mange flere usømmelige Ukvemsord«. Hr. Laurids viste ham saa Døren og begærede Fred i sit Hus . . . Præstens Hustru, Dorte Lauridsdatter Rhuus, vidnede, at hun

¹⁾ Sæby Tgb. 1682, Bl. 97.

²⁾ a. St. 1681, Bl. 68.

³⁾ a. St., Bl. 77.

⁴⁾ a. St. 14. Juni 1682 og følgende Tingdage samt 13. Sept. 1682.

ikke nær kunde huske alle Ertmanns Uhøfligheder mod hendes Mand. Senere rev Byfogeden med Magt en Stævning fra Stævningsmændene. Samme Dag rejste Borgmester og Raad Tiltale mod Johan Ertmann, fordi han og hans Medfølgere voldeligen havde overfaldet Konsumtionsbetj. Jens Lauridsen Svensk om Aftenen ved 10-Tiden den 30. Maj. Der var til Sæby ankommet en Jagt fra Trondhjem, ført af Løjtnant Henrik Skurmand, og foruden ham var om Bord Monsr. Bernt Pettersen, Jakob Davidsen og Baadmændene Zander Turesen og Herman Olufsen. — Byfogeden havde sviret sammen med Nordmændene om Bord paa Skibet, og de forlystede sig med at skyde fra Jagten med Pistoler. Saa kom Jens Svensk ned til Kajen i Aaen (Stenkarret) og forbød i Øvrighedens Navn denne Skydning, der var til Fare for de straataekte Huse, men Byfogeden og Nordmændene skældte ham ud for Hundsfot m. m., og Jens Svensk svarede igen paa samme Maade; men saa truede de ham med Hug, og Jens Svensk løb da hjem, forfulgt af de andre, der var bevæbnet med Pistoler, en Stikat (Kaarde), en Hugdegen og to Stykker Træ. Det lykkedes Jens Svensk at slippe ind i Huset og laase Døren, men en af Nordmændene slog et Vindue ind, en anden slog Døren op med et Stykke Træ, og saa søgte de efter ham baade i Husene og udenfor. Sidst kom Byfogeden, der prøvede at skyde ind ad Vinduet, men Pistolen klikkede, hvorefter han tog den om Løbet og slog Vinduet ind. Forinden han fik flere Vinduer slaaet i Stykker, kom hans Hustru og tog ham om Armen og sagde, at han skulde holde Fred. Han prøvede paany at affyre Pistolen, men uden Held, og han foreslog da, at de skulde gaa ned til Skuden igen og drikke. De Fremmede sagde, at de ikke havde

andet at værges sig med end Lod (d. e. Bly) og Krudt, og Byfogeden gav dem Lov til at bruge det.

Sammenstødet havde vakt en Del Opmærksomhed, saa der var mange Vidner, der kom til at udtale sig om det.

Den følgende Dag lod Magistraten gøre Arrest paa Trondhjems-Jagten og forbød Nordmændene at sejle, før de havde stillet fornøden Kaution med Hensyn til Dommen i denne Sag.

Begge disse Sager var Voldssager, og 28. Juni blev der opkrævet 4 Sandemænd til at sværge deres Tov i dem.

Johan Ertmann var nu blevet noget myg; i sine »enfoldige« Erklæringer til Retten siger han, at han er en fattig fremmed Mand, der i sin Egenskab af Toldbetjent havde hjulpet en Skipper fra Læsø tilrette, skønt det var Helligdag. Ladningen var blevet udklareret Torsdag den 6. April, medens Skipperen laa i Aaen, men først anden Paaskedag (16. April) blev der saa meget Vand i Aaen, at Skipperen kunde arbejde Baaden ud, skønt han lod et Par Læs af Ladningen blive tilbage for at indtage dem, naar han var kommet ud paa Reden. Anden Paaskedags Middag var Vinden god til at sejle med, og Skipperen bad derfor Ertmann, om han maatte faa Toldpapirerne og indtage Resten af Ladningen, bl. a. 22 Sider Flæsk, som delvis var fra Ertmann selv, thi han turde ikke blive liggende uden for Aaen paa Forstranden Helligdagen over, da saa mange havde mistet deres Ankere og Tov ved at ligge her. Ertmann gav Tilladelsen og gjorde gældende, at saadan Indskibning om Helligdagene ofte forhen var sket uden Paatale, men Hr. Laurids syntes at have haard Trang til »Forfølgelse imod mig fremmede kongelige Betjent«. Ertmann bliver i sine Er-

klæringer helt patetisk: »Thi om Løgnens Fader og Mørkhedens Aand ikke vil regere dennem (d. e. Præsten og Sættedommeren samt Vidnerne), da maa en Del i deres Hjerter vidne, at om Søndagen er saadan, ja større Udskibning hændt før min Tid i Henseende, naar Skiberummet har haft Lejlighed til at komme her ud af Sanden, og her uden for ingen Red en Times Tid at ligge beholden er, naar Æolus (d. e. Vindens Gud) kommanderer, dette vil nogle kristne Gemytter med mig kunne testere — — —«. Ertmann nægtede at have slaaet Knæp med Fingrene ad Præsten, thi Fingrene paa venstre Haand havde han faaet lammet paa Volden af Fjendens Fyrmørsere under Nakskovs Belejring (1659), da han tjente Kongen under sal. Hanous Kompagni, og de Fingre paa højre Haand, der bruges til at slaa Knæp med, var blevet slaaet lamme paa en ostindisk Sejlads. — — — Ovennævnte Lammeelse af højre Haands Fingre var dog — som Modparten ironisk bemærkede — ikke værre, end at han »ret vel« kunde bruge sin Pen, men Skaden burde billigen ihukommes af den, der skulde læse Testamente (d. e.: Nekrolog) over ham til sin Tid.

Dommeren henviste 5. Juli Sagens verdslige Moment til Generalfiskalens Paatale og Fornærmelserne mod »det hellige Prædikembede« til den gejstlige Domstol. Samme Dag gik Dom over Johan Ertmann for hans Vold mod Jens Lauridsen Svensk. Af Akterne ses, at Nordmændene var stukket af trods den gjorte Arrest, og at Borgmester Chr. Rhuus paa Magistratens og Jens Svensks Vegne krævede Byfogeden dømt i Kongens Naade og Unaade eller ogsaa efter Chr. 4.s Reces 10 Kap. om Kugleveksling (Duel) dømt til at lide paa sin Hals, efterdi hans Gerning synes grovere end Udfordring til Duel. Blandt de afhørte

Vidner var Præstens Søn Mourids Lauridsen. Om ham siger Byfoged Ertmann, at hvis Klokken var omtrent 10 om Aftenen, da Tildragelsen ved den norske Skude fandt Sted, burde vel en saadan Dreng som Mourids at »blive i sine Forældres Huse og med Morgenrøden være bekvem, sin Aurora til Nytte. Jeg vil ikke tro, at det har været med den hæderlige Mands, Hr. Laurids', hans Faders Vilje, at Drengen skulde gaa paa Kundskab at udraabe nogle beskænkede, dog fattige og ærlige Mænds Lader og Ord efter sin Lyst og Tykke. Han maa endelig have været saa eksamineret, eftersom han tages til Formand og saasom et Lem for nogle af disse enfoldige Kvindesfolk (d. e.: de andre Vidner).« Byfogeden siger, at Mourids Lauridsens Udsagn er nogen Sladder, som af ingen konsiderabel Dommer vorder estimeret, og han siger, at »jeg med de andre Godtfolk blev beskænket (paa den norske Jagt), og det er jo vel tilforn hørt, at en fattig Mand kan med en Drik blive overladet, saa gik det os samtligen, og er mærkværdigt: onde, bidske Hunde skal have den Natur en drukken Mand ej Skade at tilføje eller at søge; men se, saa kunde den Jens Svensk ikke efterlade sin Ondskab, søgte os med en ond Mund og forbød det, ham ej vedkom — — —».

Ertmann havde endvidere indhentet en skriftlig Erklæring fra Nordmændene, der udtalte, at de sammen med den gode Mand Byfogeden havde gjort sig lystige om Bord med en Drik norsk Øl, »og som vi havde været sammen i denne Orlog, løsnede vi vore Geværer med løs Krudt og Ladning, Kongen til Ære«. Saa kom Jens Svensk ned til Jagten og befalede i Borgmesterens Navn, at der ikke maatte skydes, hvortil de svarede, at her var jo ingen Fæstning, men et aabent Sted, hvor der ingen Skade kunde ske, og de bad ham

gaa sin Vej og passe sin Husbonds (Konsumtionsforvalteren) Tjeneste — — —. Jens Svensk hentede derefter en Økse, som han stod og »braverede« med og sagde, at de ikke var bedre end Skælme og Tyve, og saa løb de efter ham.

Byfogedens Krumspring hjalp ham dog ikke; de fire Sandemænd svor ham et fuldt Vold over, og dermed var Johan Ertmann færdig med at være Byfoged i Sæby efter 1½ Aars Tjeneste, idet han 26. Juli blev dømt i Kongens Naade og Unaade.

Men Sagen fik et Efterspil.

13. September 1682 mødte Borgmester Christen Lauridsen Rhuus paa Bytinget paa sin Svoger, Hr. Laurids Christensens Vegne og rejste Tiltale mod Johan Ertmann.

Den 23. August kom Johan Ertmann nemlig gaaende paa Gaden uden for Præstens Dør med Sidegevær paa. Præsten stod i Døren, og Ertmann gik da mange Gange frem og tilbage foran ham og brugte »ham til Spot, Irring og Fortræd«, adskillige Aberier og usømmelige Gebærder med Hænder og Arme. Omsider bukkede han sig ned, vendte »Røven« til Præsten og klappede for ham paa den. 5 Kvinder blev indstævnet som Vidner; de havde set, at Ertmann tog sin Hat af med begge Hænder og »graserede« med den ned til Jorden, og at han klappede i sin »Røv« ad Præsten. Lille Johanne Sørensdatter hos Borgmester Rhuus var ikke indstævnet som Vidne; men hun havde set, at Johan Ertmann klappede paa sin »Ende« ad Præsten. Vi ser heraf, at det gammeldanske Ord »Røv«, der endnu er »god Latin« i landlige Kredse, allerede da (1682) i finere Kredse var undergaaet en eufemistisk Omskrivning til »Ende«.

Ertmann vilde i sit Svar give det Udseende af, at

det hele var Snak; han havde gaaet paa den fri Gade, havde ikke talt til nogen, havde taget sin Hat saa høfligt af for et Par Mænd, der kom imod ham fra Stranden, og om hans højre Haand havde rørt ved noget af hans Lemmer, »det behøvede sin Fornødenhed«. Begge Parter tog Tingsvidner angaaende Sagen, der ikke oftere forekommer i Tingbogen. Man kan vel angaaende denne vidtløftige og for Byfoged Ertmann saa kedelige Sag sige med »Peder Paars« (2. Bog 2. Sang), »at saadan stor Alarm var rejst af en Fjert«.

1694 boede Ertmann i Kbh. og skødede da sin Ejendom i Sæby øst for Kirken til Farver Jørgen Lowsøn¹⁾.

Han var gift og havde Børn, der var saa gamle, at de 1682 gik i Kirke, men hans Hustrus Navn kendes ikke, thi den Barbara Ertmanns, der nævnes i Sæby, var utvivlsomt hans Stifmoder²⁾.

14. Christen Lauridsen Rhuus blev udnævnt til Byfoged i Sæby og Fladstrand 27. Marts 1683. Var tidligere Borgmester, se Borgmester Nr. 17.

15. Søren Nielsen blev Byfoged 26. Juni 1709, var Købmand og en Tid Konsumtionsforpagter. Var Søn af Raadmand Nr. 27 Niels Sørensen og Margrete Lauridsdatter Tamstrup og var født o. 1660, død 11. Juli 1730. Allerede 2. Aug. 1678 tog han Borgerskab³⁾, altsaa i en Alder af 18 Aar, og 23. Novbr. 1681 skødede han til Felbereder Peder Jørgensen Lund, der var gift med hans tilkommende Hustrus Søster Else Ottosdatter

¹⁾ a. St. 7. Marts 1694.

²⁾ a. St. 1678, Bl. 20 b og 24. Septbr. 1684.

³⁾ Sæby Raadstuepr.

(se Borgmester Nr. 16, Ferslev), 2 Agre i Gl. Strandhave, hvilke havde tilhørt salig Christen Tamholt¹⁾, og som Peder Jørgensen for lang Tid siden (før 1673) havde købt af Søren Nielsens Fader Niels Sørensen²⁾. Som Byfoged var Søren Nielsen sammen med Sognepræsten Melchior Hjardemaal (der 1707 beegnede ham med de Ord: »Djævelen fare i Dig, Din bugede Hund«³⁾) Kirkens og Hospitalets Inspektører, og Søren Nielsen overlod 800 Rdl. af disse Institutioners Midler til Stiftamtmand Baron Peder Rodsteen, der døde 1714 som Geheimeraad, Besidder af Baroniet Marselisborg og Stamhuset Constantinsborg. Byfogeden forsømte imidlertid at sikre sig Pant for Pengene, og Rodsteen tilbagebetalte dem ikke. Summen henstod saa uforrentet indtil 1721, da Stiftsøvrigheden paalagde Sæby Kirkeinspektion at tilsvare den. Imidlertid var Melchior Hjardemaal død 1717, og der opstod da Proces mellem Søren Nielsen og Præstens Arvinger om Betaling af Tilsvaret af det betydelige Beløb. Sagen kom for Højesteret, der kendte Byfogeden pligtig til ene at betale Summen, men ved kongelig Resolution af 19. Decbr. 1721 bevilgedes, at han maatte slippe med at betale de 800 Rdl. uden Rente, og han betalte saa 2. April 1722 med en kongelig Obligation⁴⁾. Det gik i Sæby som saa mange andre Steder, at Konsumtionsforpagtningen medførte Stridigheder mellem Forpagterne og Borger-skabet, der skulde yde Konsumtion. Søren Nielsen var Forpagter 1708 og 1711, og 1710 var der Strid mellem ham paa den ene Side og Borgerne Købmand Peder Nielsen Kragelund (Byfogedens senere Svigersøn),

¹⁾ Christen Jensen Tamholt var 1633 og 1638 Købmand i Sæby.

²⁾ Sæby Tgb. 23. Novbr. 1681.

³⁾ a. St. 1707, Bl. 2.

⁴⁾ Sæby Kirkes Regnskabsbog 1629—1764, Bl. 50, 88, 90.

Prokurator Daniel Wolff¹⁾, Købmand Jakob Olufsen Jelstrup²⁾ og Skipper Peder Mikkelsen Riiber³⁾ særlig angaaende Konsumtionen.

Stiftamtmand Peder Rodsteen kom i den Anledning til Sæby og fik 22. Jan. tilvejebragt Forlig, som dog ikke blev affattet skriftligt. Da Rodsteen samme Dag kom til Hjørring, blev Forliget nedskrevet, men Klagerne mente, at det var konciperet af Søren Nielsen, og de følte sig brøstholdne ved flere Udtryk deri, bl. a. at de kaldtes »urolige Mennesker«. De havde bl. a. angivet, at Byfogeden havde begunstiget sin Kones

¹⁾ Daniel Wolff fik 1. Maj 1700 Bevilling til at være Prokurator for alle Over- og Underretter i begge Riger, Højesteret undtaget. Han boede da og endnu 1705 i Aalborg, men derefter i Sæby og blev 2. Febr. 1706 Birkefoged i Sæbygaards Birk, hvilken Stilling han fratraadte 1712. 1717 overgik der ham ved Nørrejylland Landsting en Dom for at have produceret falske Dokumenter, hvorfor han fik en Bøde paa 100 Rdlr., men Generalfiskalen paastod ham 1720 dømt fra Æren subsidiært at have Prokuratorbevillingen forbrudt, men Dommen kendes ikke. Han boede endnu 1725 i Sæby, men hans senere Skæbne er ubekendt¹⁾.

Han var gift I med . . . , II Aalb. Bud. 21. Juli 1700 med Sofie Amalie Pedersdatter Kleis eller Klees, „en lokket Kvinde“ hos Johan Adolf Kleis i Aalborg. Hun døde i Sæby 15. Jan. 1718, og Wolff blev derefter gift III 13. Decbr. 1718 i Bælum med Maren Jensdatter Blicher, døbt Bælum 12. Juli 1682, begr. Viborg Graabrødre 28. Sept. 1750, Datter af Pastor Jens Nielsen B. i Bælum og Søster til Pastor Melchior Hjardemaals Hustru i Sæby, der ogsaa hed Maren Jensdatter Blicher. 1725²⁾ førte Wolff Proces for sidstnævnte Maren Jensdatter mod Kaptajn Johan Daniel Frichs og Hustrus Dødsbo i Sæby. Kaptajn Frich havde ægtet Enken efter den i Sæby 1722 døde Kaptajn Andreas Sørensen, Anne Jensdatter, og da hun døde 1. Juli 1724, 72 Aar gl., forlovede han sig straks efter med Pastor Melchior Hjardemaals Enke, og Brylluppet skulde allerede staa 24. Oktbr.; Bestemmelsen var, at hun skulde arve Kaptajnen. Men Natten før Brylluppet døde han uden at have gjort Testamente, og der blev saa Proces om Boet.

²⁾ Se Raadmand Nr. 28 Mads Nielsen Bangsbo.

³⁾ Borgerskab 1696.

¹⁾ Se Hjorth-Nielsen: Danske Prokuratorer, S. 354.

²⁾ Kjær-Hvetbo H. Tgb. 13. April 1725, Bl. 423 f.

Familie med Skatteansættelse, men Byens øvrige Borgere holdt med Byfogeden, takkede ham godt og sagde, at Klagernes Formaal var at skille ham ved Embedet og ruinere Byen, hvorefter Stiftamtmanden havde forbudt Borgerne at foretage retslige Skridt mod Søren Nielsen som Byfoged, uden at der først skete Henvendelse til Stiftamtet. Klagerne henvendte sig nu atter til Rodsteen angaaende de i Forligsakten anvendte, formentlig fornærmelige Udtryk, og Rodsteen svarede saa, at hvis der var noget personligt fornærmeligt, skulde det være annulleret¹⁾. 1708 forærede Søren Nielsens Mosters Mand, Farver Jørgen Lowsøn, ham en Ejendom, som salig Laurs Christensen forhen paaboede²⁾ og Jørgen Lowsøn betænkte ham ogsaa med 1500 Rdl. i sit Testamente.

Om Søren Nielsens Virksomhed som Byfoged siger den senere Stiftamtmand Jørgen Bille³⁾, at han aldrig var meget lovkyndig, »men passerer for en ærlig Mand paa det nær, hans Svogre, som ere tvende Sønner og tvende Døtres Mænd, haver bragt hannem til at begaae store Fauter ved Rettens Administration, samt Byen at handthæve og gouvernere, som regieres saa slet, at hans egne Børn haver alle de Midler og Handel, som er udi Byen, og de andre Borgere ey haver Salt til et Æg videre, end han og Børnene vil unde dem«.

Han og Hustru gav en Vinkande af Sølv til Sæby Kirke, i hvilken de er begravet i hans Forældres Gravsted i Kirkens Kor. Gift o. 1683 med Birgitte Ottiesdatter, f. 165*, begr. 11. Decbr. 1737, Datter af Borger Otto Christensen og Barbara Pedersdatter (se Borgmester Nr. 16, Ferslev).

¹⁾ Sæby Tgb. 28. Jan., 4. Febr., 26. Marts 1711.

²⁾ a. St. 7. Marts 1708. Laurs Christensen var gift med Katrine Frederiksdatter Hetlop (1691).

³⁾ Danske Saml. 1. IV. 197.

Børn: A—I.

- A. Karen Sørensdatter, dbt. 19. Jan. 1684, begr. 19. Febr. 1755 i Sæby Kirke. Gift Sæby 12. Maj 1716 med Farver Niels Lindam, f. 16..., d. Dronninglund i Novbr. 1762, begr. i Sæby Kirke. Hun havde Privilegium paa Farveriet i Sæby, som hun vist fik foræret af sin gamle Slægtning Jørgen Lowsøn, der ogsaa testamenterede hende 500 Rdl. Foruden 1 Datter, død 1726, og 2 Sønner, der blev begr. i Sæby Kirke 1751¹⁾, havde Lindams i hvert Fald Datteren Anne, der var gift med Pastor Brorson i Dronninglund, og Sønnen Otto, f. 1720, der 1768 blev Birkedommer ved Børglum Kloster Birk og boede i Vrensted som en velhavende Mand.
- B. Niels Sørensen (Wirenfeldt), døbt 31. Marts 1686, død 1762 paa Lerbæk, begr. i Sæby Kirke 5. April, Landfoged og Tolder paa Læsø 1719—1744, Ejer af Lerbæk og Skaarupgaard, Kancelliraad. Var Student²⁾. Gift Sæby 2. Febr. 1714 med Ide Marie Hermansdatter Gemell, f. Sæby 1688, død Lerbæk 15. Decbr. 1773.
- C. Otte Sørensen, døbt 10. Juli 1689, begr. 21. Novbr. 1690.
- D. Jacob Sørensen, f. 27. Oktbr. 1691, død Dronninglund 23. Marts 1753, kaldte sig Jacob Sewerin, Student fra Sæby 1706, islandsk Købmand i Kbh., fik 1733 Eneret paa Handelen paa Grønland, Grønlandsmissionens og Kolonisationens Støtte, Poul Egedes »kæreste Ven«, 1735 Ejer af Dronninglund. Gift I 1713 med Maren Nielsdatter, f. 1651, d. Aug. 1734, Enke efter en velstaa-

¹⁾ Nemlig cand. theol. Holger Lindam, f. 1723, og Prokurator Jakob Lindam, f. 1718.

²⁾ Sæby Tgb. 1708, Bl. 67.

- ende københavnsk Købmand, gift II med Birgitte Sofie Nygaard, Præstedatter fra Sjælland, f. 23. Febr. 1704, d. 17. April 1739, gift III 1742 med sin Slægtning Maren Dalager, f. 24. Decbr. 1719, d. 7. Marts 1753 (se Raadmand Nr. 27 Niels Sørensen)¹⁾. 3 Døtre af sidste Ægteskab.
- E. Otto Sørensen, f. 12. April 1693, død 7. Juni 1706; druknede ved Soner i Norge, hvor Broderen Niels Sørensen opsatte en stor Egetræs-Mindetavle, hvis Indskrift læses i »Personalh. Tidsskrift« 5. IV. 246.
- F. Søren Sørensen, døbt 11. Okt. 1695, død 29. Marts 1741, Købmand i Sæby, tog sit Borgerskab 1721 og var da Farversvend hos sin Svoger Niels Lindam. Var 1735 Ejer af Sæbys eneste Fartøj, en ret stor Galiot. Gift 1723 med Birgitte Kirstine Jensdatter Stenfeldt, f. Albæk Præstegaard 12. Okt. 1698, død paa Lerbæk i Elling S. 14. April 1767²⁾, Gravsten i Sæby Kirke. 8 Børn. Hun var Datter af Pastor Jens Hansen Stenfeldt og Marie Lauridsdatter Boye.
- G. Birgitte Sørensdatter, døbt 25. Novbr. 1696, begr. 16. Febr. 1698.
- H. Birgitte Sørensdatter, døbt 27. Decbr. 1698, begr. 7. Febr. 1754, gift o. 1720³⁾ med Købmand Peder Nielsen Kragelund, f. Sæby o. 1675, begr. 24. Okt. 1729 i Sæby Kirke⁴⁾, gift II 31. Jan. 1731 med Købmand Claus Ditmar Pedersen (Holst) af Knivholt (1724), f. o. 1695, d. 5. April 1747, begr. i Kirken. I sidste Ægteskab havde hun

¹⁾ jfr. Brickas Biogr. Leksion XV. 547.

²⁾ Vends. Aarbøger I. 216.

³⁾ Ses ikke viet i Sæby.

⁴⁾ I Rasmus Wilsbechs Gravsted, som han havde købt 1728 og ladet rydde.

Sønnen, Købmand i Sæby Peder Kragelund Clausen, der ikke vilde betale for at faa hende begravet i Kirken, hvad han dog kom til efter Stift-øvrighedens Resolution med mindst 1 Rdl. Han døde paa Lerbæk 1781, 46 Aar gl. og var Ejer af Hirsholmene efter Faderens Død 1747¹⁾. I første Ægteskab havde hun Datteren Barbara Pedersdatter Kragelund, døbt Sæby 19. Aug. 1729, død Sæby 5. Jan. 1762 (se Byfoged Nr. 16 Gunde Meldahl).

- I. Oluf Sørensen, døbt 13. Okt. 1700, d. 17..., var 1717 Skibsfører og kaldte sig Rolf Sibrand²⁾, nærmere ubekendt.

16. Simon Jakobsen Meyer blev Byfoged 22. Decbr. 1730. Han var født o. 1692 og blev begr. i Sæby Kirke 12. Juli 1753. I sine unge Dage var han Lakaj hos Fru Lisbet Bille paa Sæbygaard og blev 12. April 1714 Birkefoged til Sæbygaards Birk og 20. Novbr. 1727 tillige Dommer til Voergaards Birk og boede som saadan paa Knæverhede i Volstrup Sogn. Jørgen Bille siger 1730 om ham, at han var den lovkyndigste og bedste Birkedommer i Vendsyssel³⁾. Efter sin Udnævnelse til Byfoged i Sæby flyttede han til denne By. Hans Segl bærer et Skjold, hvori en Skikkelse staaende paa en Kugle samt Hjælm med to Vinger⁴⁾. Var gift med Kirsten Antonisdatter Bering⁵⁾. Ægteparret havde Børn døbt i Sæby 1733 og 1738, de døde som smaa; men før Meyers kom til Sæby havde de Sønnen Peter Simonsen Meyer, f. Knæverhede

¹⁾ Vends. Aarbøger 1838, S. 83 f.

²⁾ Sæbygaards Birketingbog 9. Decbr. 1717.

³⁾ Danske Saml. I. IV. 197.

⁴⁾ Vends. Aarb. I. 214.

⁵⁾ Ses ikke død i Sæby til 1775. Præstedatter fra Understed.

1725, der blev Prokurator i Sæby, og efter at have taget juridisk Eksamen 1767 blev Prokurator paa Samsø, hvor han døde 1778¹). I Sæby havde han 3 uægte Børn med to Kvinder.

17. Gunde Meldahl blev Byfoged 5. Okt. 1753 efter fra 1747 at have været Herredsfoged i Børghlum og Jerslev Herreder, hvilke Embeder han beholdt, og 14. Decbr. 1753 blev han tillige Birkefoged til Sæbygaards og Voergaards Birker. Han var født i Viborg, døbt 25. Maj 1721 som Søn af Nordmanden Brændevinsbrænder Tolluf Gundersen Meldahl og Hilleborg Jensdatter Riis, og han døde i Sæby 30. Jan. 1782, begr. i Kirken 7. Febr.²). Han var en energisk Byfoged, der med Kraft værnede Byens Interesser i en Retssag om Skel mellem Sæby og Sæbygaards Jorder, hvilken Sag rejstes 1766, blev paadømt af Kommissarier 17. Juni 1770 og Dommen stadfæstet af Højesteret 18. Maj 1772. Han efterlod sig en stor Bogsamling. 1777 fortalte en Pige, der var kommet fra hans Hus i Utide, at Byfogeden havde besvangret en Kvinde i Arresten og derefter havde stjaalet hende ud af den, for at han ikke skulde blive beskyldt som Barnefader. Endvidere fortalte hun, at hun ikke havde kendt saa taabelige og vanartede Børn som Byfogedens Døtre, af hvilke den ældste kun havde én Særk, der var værd at trække i!³).

Han blev gift i Volstrup 18. Febr. 1757 med Barbara Pedersdatter Kragelund, døbt Sæby 19. Aug. 1729, begr. Sæby 5. Jan. 1762, Datter af Købmand Peder Nielsen Kragelund og Birgitte Sørensdatter.

¹) Se Hjorth-Nielsen, Danske Prokuratorer, S. 230, og Vends. Aarbøger III. 207.

²) Intet Skifte.

³) Meddelt af Redaktør Anton Jakobsen, Sæby, 1919.

ter (se Byfoged Nr. 15 Søren Nielsen) og Enke efter Christian Klein, f. Jerslev Præstegaard, døbt 25. April 1719, d. 27. Marts 1755, Forpagter paa Stenshede (Ottestrup). Børn: A—D.

- A. Birgitte Marie Meldahl, døbt Sæby 21. Maj 1758, gift Sæby 2. Juni 1778 med Peder Møller, Forpagter paa Trudsholm.
- B. Peder Otto Meldahl, døbt Sæby 26. Aug. 1759, begr. i Kirken 22. April 1765.
- C. Dorte Marie Meldahl, døbt Sæby 2. Jan. 1761, død Gift med Peder Rold, f. 17..., død 1826, der efter at have været Forpagter paa Randrup blev Fuldmægtig hos Byfoged Meldahl 1781 og 1783 Ejer af N. Ravnstrup i Ørum Sogn.
- D. Tolluf Christian Meldahl, døbt Sæby 27. Decbr. 1761, begr. i Sæby Kirke 18. Juni 1768.

18. Hans Hjorth blev Byfoged i Sæby og Herredsfoged i Børglum—Jerslev Herreder 17. April 1782. Han var fra 1775—1782 Byfoged og Skriver i Mariager og blev 14. Jan. 1785 Byfoged i Hobro, Afsked 1807; solgte 1812 sin Gaard i Hobro og døde i Kbh. 1816. Blev eksam. juris 1774 og var Kammerraad; var gift med Christiane Øllegaard Friedlieb, f. o. 1752, begr. i Sæby 31. Okt. 1783.

19. Christen Brandt Damsgaard blev udnævnt til Byfoged og Foged i Børglum og Jerslev Herreder 14. Jan. 1785. Var født o. 1751, eksam. juris 1782 og døde i Sæby 2. Juli 1793. Gift med Else Isager.

Hans yngre Broder Simon, 26 Aar, og hans Hustrus Broder Andreas Nikolaj, 19 Aar, var 1787

Skrivere hos ham¹⁾). Som Skriver havde han 1793 Peter Lybecker, der 1801 var Branddirektør paa Læsø, og som 17. April 1802 i Sæby blev gift med Jomfru Anne Hansen af Sæby; Lybecker laa da paa sit Dødsleje og blev begr. i Sæby 26. April s. A.

20. Rasmus Bondesen Brorson blev By- og Herredsfoged 4. Okt. 1793 og blev 14. Juli 1797 tillige Birkedommer ved Sæbygaards og Voergaards Birker indtil Birkernes Nedlæggelse 1802. Var født i Lunde Præstegaard i Ribe Stift 23. Okt. 1761, blev 1780 Student privat, cand. jur. 1784, derefter 1787 ansat i Danske Kancelli, indtil han kom til Sæby, hvorfra han 11. Maj 1804 forflyttedes til Byskriverembedet i Aalborg, fra hvilket han entlediges 1. Aug. 1842, død i Aalborg 4. Aug. 1846. Kancelliraad 1809, Justitsraad 1829, R. af Dbg. 1837, Etatsraad 1843. Foretog 1797 paa egen Bekostning store Arbejder ved Sæby Havn for at ophjælpe Byen og blev til Belønning herfor 1799 benaadet med Fortjenstmedaillen i Guld²⁾). Gift Skagen 8. Maj 1795 med Catrine Marie Ferslew, f. 19. Novbr. 1771, d. 18. Maj 1853, Datter af Byfoged F. i Skagen.

21. Christian Carl Boeck, udnævnt 2. Novbr. 1804 til By- og Herredsfoged, forflyttet til Elbo m. fl. H. (Fredericia) 1825.

Var født 1765 i Vejle, Student fra Horsens 1782, cand. jur. 1791, Auditør i Armeen 1796, Kancelliraad 1804, Justitsraad 1827. Han døde i Fredericia 14. Aug. 1846. Var gift med Anna Elisabeth Buchhave.

¹⁾ Folketæll. Simon Damsgaard var vist ogsaa Fuldmægtig hos ham 1798, da Simons Søn Johannes blev døbt.

²⁾ Se Collegialtidende 4. Maj 1799 og A. H. Nielsen: Embeds- og Bestillingsmænd i Aalborg, S. 186.

22. Hans Nicolaj Herslev Møller udnævnt til By- og Herredsfoged 21. Decbr. 1825 og blev 1831 Herredsfoged i Aars og Slet Herreders samt Løgstør Birk. Han og hans Efterfølgere var tillige Byskrivere i Sæby. Var født i Kbh. 1788, Student privat 1806, cand. jur. 1813, Auditør i Armeen 1816, Regimentskvartermester 1819, Overkrigskommissær. Døde i Næsborg ved Løgstør 22. Maj 1836. Var gift med Iverine Pouline Kirstine de Hviid.

23. Johan Christian Heiberg blev udnævnt til By- og Herredsfoged 9. Aug. 1831 og blev 1. Aug. 1842 Byskriver og Raadmand i Aalborg. Var født i Odense 7. Sept. 1792, Søn af Rektor Ludvig Heiberg, Student Ribe 1813, cand. jur. 1818, Fuldmægtig i Kbh.s Politiret og derefter Politisekretær. Kancelliraad 1850. Død Aalborg 15. Maj 1865. Blev saavel i Dagspressen som blandt Publikum stærkt kritiseret for sin Efterladenhed i sin Virksomhed som Politimester, særlig under den store Sag mod Tyvebanden i Dronninglund Herred 1842¹⁾, og dette gav vel Stødet til hans Forflyttelse. Var gift med Julia Vibidia Wiehe, f. 1785, d. 1866.

Byskrivere²⁾.

1. Oluf Andersen var Byskriver 1541, da der toges Tingsvidne om Byens Grænser³⁾.

2. Henrik Hermansen var Byskriver 1618⁴⁾. Var antagelig Søn af Borgmester Nr. 10 Herman Hen-

¹⁾ Se Urban Hansen: „Tyvebanden paa den jyske Aas“.

²⁾ Byskriveren var tillige Raadstueskriver.

³⁾ „Vends. Folk og Land“ II. 28.

⁴⁾ Viborg Landst. Dombog A 1618. Bl. 118 f.

riksen og var maaske Fader til Magdalene Henriksdatter, gift med Raadmand Nr. 19 Anders Pedersen samt til Byskriver Nr. 3.

3. Otto Henriksen var Byskriver 1620 og var muligt Søn af Nr. 2. Var Borger i Sæby 1633¹⁾ og blev 30. Okt. 1639 af Magistraten tilspurgt, om han efter Lensmandens tilforn gjorte Forespørgsel vilde være Byens Prokurator, angaaende hvilket man nu ønskede hans Svar. Han udbad sig 8 Dages Betænkningstid²⁾. Var Kirkeværge 1639—40. Blev antagelig Byfoged 1642 og var det endnu i Oktober 1646³⁾. Var gift I med Maren (1642), II med Anne Hansdatter⁴⁾.

4. Otto Thomsen Vendelbo var Byskriver 1633—ca. 1656, se Raadmand Nr. 16.

5. Niels Pedersen Kjærulf blev Byskriver 1656, og afgik 1663. Han var Søn af Peder Nielsen Kjærulf i Ø. Hebelstrup i Hallund S. og Maren Poulsdatter (Børialsen) og var født o. 1634. 1659—60 var han Kirkeværge i Sæby og afregnede 1663 Værgemaalet. 26. Novbr. 1662 skødede han med sin Hustrus Samtykke sit iboende Hus med Gaard, Have, Toft og Agerjord til Borger Anders Christensen Øksenhede og Hustru Barbara Pedersdatter⁵⁾. Efter sin Afgang som Byskriver blev han Aalborghus Delefoged i Hindsted Herred og boede 1663—64 i Handest i Glenstrup S.⁶⁾,

¹⁾ Rp. 27. Febr. 1633.

²⁾ Rp. 1639, Bl. 64 a.

³⁾ Viborg Landst. Dombog A. 1646, Bl. 258.

⁴⁾ Kirkens Regnskabsbog.

⁵⁾ Tgb.

⁶⁾ Jerslev H. Tgb. 3. Aug. 1665.

ejede 1665 et Bol i Sterup i Jerslev S., men blev 1665 Fæster af N. Lunden i Hallund Sogn, hvor han døde 1696, begr. 19. April.

Han var gift I med den langt ældre Magdalene Henriksdatter, død Sæby 22. Decbr. 1662, der havde været gift I med Raadmand Nr. 19, Anders Pedersen, død 1638, og II med Tolder i Sæby Jens Christensen Prang, død 1653. Hun var, da Kjærulf ægtede hende, en rig Enke, men Borgmester Chr. Rhuus fortæller¹⁾:

»Hun udi hendes Alderdom giftede sig igien, thog en Bondisperson, nafnlig Niels Pedersøn Kierulff, blef Byeschriffuer her udi Sæbye, fordomminerede hendis Midler, leffuede med hende med Haardhed, Hog och Slag, saa kaldede Gud hende, och hand drog dend Vey, hand kom af.«

I Sæby Kirke var der tidligere Epitafium med Portrætter af Jens Prang og Magdalene Henriksdatter.

Kjærulf ægtede II Anna Andersdatter, f. 1629, d. Hallund 1698.

6. Peder Steffensen blev Byskriver 1663. Han var Søn af Købmand Steffen Madsen og Anne Nielsdatter, der 2. Gang blev gift med Raadmand Nr. 23 Gert Hermansen Gesmell, som 1648 fik Afkald for hans Arv²⁾. Peder Steffensen var Borger 1642 og Kirkeværge 1660—61, men synes bortrejst fra Byen ca. 1668. Borgmester Chr. Rhuus indstævnede 15. Marts 1682³⁾ med Landstingsstævning af 1. Febr. 1682 Peder Steffensens Arvinger og Kreditorer inden- eller udenlands for Dom angaaende et Pantebrev, som Peder

¹⁾ „Vends. Folk og Land“ III. 26.

²⁾ Tgb. 1002, Bl. 3.

³⁾ Tgb.

Steffensen 15. April 1657 havde udstedt til Didrik Cratz i Lübeck paa 116 Sldr. med Rente 175 Sldr., for hvilket Beløb han havde givet Pant i $\frac{1}{4}$ af sin Ejendom i Sæby; endvidere angaaende et Pantebrev paa 250 Sldr., med Rente 375 Sldr., for hvilke han havde givet Pant i $\frac{1}{2}$ af sin Ejendom til Hermann Segebod i Lübeck. Lübeckernes Enker havde transporteret Fordringerne til Borgmester Rhuus. Peder Steffensen havde været borte i mange Aar, og man vidste ikke, om han var levende eller død. De pantsatte Huse var ganske øde og ruineret, og den sidste $\frac{1}{4}$ af Ejendommen havde Sæby Kirke faaet Udlæg i for 44 Sldr.

7. Peder Olsen Morsing blev Byskriver 27. Juli 1668, kgl. konf. 23. Septbr. 1670.

8. Niels Christensen Schou var By- og Raadstueskriver 1672¹⁾.

9. Ratlev Jansen Zander blev udnævnt 19. Jan. 1675, men rejste 1677 til Norge med Pas af Sæby Raadstue 2. Maj og synes ikke at være vendt tilbage. Var ugift.

10. Christen Olufsen blev udnævnt 9. Marts 1677 til konstitueret Byskriver under Zanders Fraværelse, frasagde sig Konstitutionen 19. Decbr. 1677²⁾, men fortsatte dog. Frasagde sig atter Konstitutionen 16. April 1679, med mindre han fik Embedets fulde Indtægt i Stedet for Halvdelen, hvilken Fordring Magistraten tiltraadte³⁾. Efter de gældende Anordninger

¹⁾ Vennebj. H. Tgb. 30. Septbr. 1672.

²⁾ Rp.

³⁾ Tgb.

skulde der anskaffes en ny Tingbog for hvert Aar, men 1684 vilde Chr. Olufsen ikke bekoste en ny, da den gamle (i Folio) ikke var udskrevet, og heller ikke 1687 vilde han anskaffe ny Tingbog, da Skriveriet gav ham saa lille Indtægt, at han ikke kunde være tjent med at varetage det¹⁾. Han fratraadte Embedet 1699, efter at hans Eftermand var blevet udnævnt, og døde 26. Juli 1712 i Sæby²⁾. Gift med Karen Jørgensdatter, der overlevede ham. En Søn Lars levede 1712, og en Datter Maren boede 1712 i Kbh.

11. Peder Christensen Veyler eller Veygel blev udnævnt 31. Decbr. 1698, begr. Sæby 26. Juni 1713, 52 Aar. Hans Hustru Kirsten Christensdatter, begr. Sæby 11. April 1709, 45 Aar.

12. Nikolaj Lauridsen Boye blev Byskriver 25. Maj 1714. Han var antagelig født paa Christianshavn o. 1659, hvor hans Søster Marie, gift med Pastor Jens Hansen Stenfeldt i Albæk—Voer, var født 1666. 1696 tog han Borgerskab i Sæby som Skræder. 17. Okt. 1719, jfr. 8. Febr. og 7. Marts 1720 fik han en meget skarp Skrivelse fra Stiftamtmanden angaaende sit Embedsforhold³⁾, og 1722 klagede han til Stiftamtmanden over Embedets ringe Indtægter⁴⁾. Han førte en Ankerbøje i sit Segl. 2. April 1696 købte han en Gaard i Sæby og var da ugift⁵⁾, 1697 blev han af Karen Christensdatter i Pindborg i Sæby udlagt som Barnefader. Begr. Sæby 19. Juli 1725, 66 Aar, paa Kirkegaarden. Gift Sæby 11. S. e. Tr. 1698 med Barbara Peders-

¹⁾ a. St. 30. Jan. 1684 og 12. Jan. 1687.

²⁾ Skifte 26. Aug. 1712.

³⁾ Aalborg Stiftamts Kopibog.

⁴⁾ a. St. 30. Juli 1722.

⁵⁾ Tgb.

datter Lund, f. Sæby o. 1680, d. 1760, Datter af Felbereder Peder Jørgensen Lund og Else Ottesdatter. Se Side 21. Børn: A—J.

- A. Laurids Boye, dbt. Fastel. S. 1699, Student, begr. i Sæby Kirke 1731.
- B. Peder Boye, dbt. 10. Decbr. 1700.
- C. Hans Boye, dbt. Jan. 1703, var 1725 Foged og 1735 Forpagter paa Vrejlev Kloster og var gift med Maren Rasmusdatter Frausing. Sønnen Hans blev Præst i Ugilt og Taars og Ejer af Hvidstedgaard i Taars.
- D. Oluf Boye, dbt. 17. Decbr. 1704, begr. 6. Maj 1708.
- E. Femmecke Marie Boye, dbt. Septuag. 1707.
- F. Oluf Boye, dbt. 3. April 1709, d. 1710.
- G. Else Elene Boye, dbt. 2. Juni 1712, d. 1713.
- H. Toer Boye, dbt. 22. Dec. 1713, d. 1744, Kbmd. i Skagen, gift med Katrine Tomasdatter Høyer.
- I. Jens Boye, dbt. Quingq. 1716, d. 1716.
- J. Nikolaj Boye, dbt. 14. April 1718, var først Skriver paa Dronninglund, derefter Ridefoged til Vrejlevkloster, hvor han begik Underslæb og 1741 rømte¹⁾.

13. Thomas Nielsen blev udnævnt til Byskriver 22. Okt. 1725, nærmere ubekendt.

14. Christian Frausing blev Byskriver 7. Juli 1727.

Var 1717—20 Ridefoged til Lundergaard i Hvetbo

¹⁾ Børglum-Jerslev H. Tgb. 29. Juni 1741, Bl. 162.

Herred, men bedrog saavel Godsejeren som Fæsterne¹⁾, var 1722 Fæster i V. Bleggrav i Jetsmark — under Birkelse — og blev o. 1725 Birkeskriver til Sæbygaards og Voergaards Birker og boede i Agerledet²⁾. Død i Sæby 3. Juni 1754, 60 Aar, og for Fattigdoms Skyld begravet frit paa Kirkegaarden. Hans Enke og Børn levede derefter i Sæby i »tunge og trange Kaar«. Gift I Jetsmark 17. Juni 1722 med Ide Margrete Marksdatter, f. o. 1690, begr. Volstrup 5. Marts 1731. Gift II Volstrup 5. Aug. 1733 med Anne Marie Mandrup, f. 1701, begr. Sæby 15. Maj 1786, da i Sæby Hospital. Børn: A—I.

- A. Jens Markus Frausing, dbt. Jetsmark 23. Aug. 1722, boede i Sæby, vistnok begr. der 5. Dec. 1778, 56 Aar, men kaldes da i Kbg. Hans.
- B. Elisabeth Marie Frausing, dbt. Volstrup 27. Marts 1726.
- C. Peder Frausing, dbt. Volstrup 3. Marts 1728, begr. 4. April s. A.
- D. Christiane Frausing, dbt. Volstrup 4. Dec. 1729, begr. 13. Aug. 1731.
- E. Ide Margrete Frausing, dbt. Sæby 16. April 1734, gift Sæby 13. Dec. 1762 med Johan Christian Rutsch, Gartner paa Lundergaard i Jetsmark.
- F. Johanne Marie Frausing, dbt. Sæby 11. Jan. 1736.
- G. Christiane Frausing, dbt. Sæby 5. Okt. 1737.
- H. Peiter Frausing, dbt. Sæby 18. Sept. 1739.
- I. Christiane Marie Frausing, dbt. Sæby 8. Dec. 1741.

¹⁾ C. Klitgaard: Hvetbo Herred I. 147 ff.

²⁾ Børghlum H. Tgb. 12. Juli 1725.

15. Niels Thomsen blev Byskriver 5. Juli 1754 og var tidligere Skriver i Børglum og Jerslev Herreder (fra 1751), hvilke Embeder herefter var forenet med Byskriveriet i Sæby. Han boede fra 1733 til sin Død 25. Marts 1771 i Vrejlev Møllegaard, og var fra 1732 Birkedommer og fra 1746 tillige Birkeskriver i Vrejlev Kloster Birk, hvilke Stillinger han beholdt til sin Død, medens han 1759 tog Afsked fra By- og Herredsskriveriet. Fra ca. 1719 til 1732 havde han været Lakaj hos Jomfru Ingeborg Juel og Fru Hedevis Wind til Vrejlev Kloster. Antagelig har hans Søn og Efterfølger passet Byskriveriet i Sæby for ham, da han selv boede i Vrejlev. Var gift med Margrete Sofie . . . og havde foruden nedennævnte Søn en Datter Johanne Kirstine Nielsdatter Thomsen¹⁾, f. o. 1743, d. 1801, ugift i Sæby, hvor hun 1773 fik et Barn med Forvalter ved Asdal, senere Byfoged i Hjørring, Andreas Brychmann, og 1775 et Barn med Skriverdreng Hans Søbye paa Aas.

16. Thomas Nielsen blev By- og Herredsskriver 23. Marts 1759. Var Søn af Formanden og var født i Vrejlev Møllegaard 1738. Efter Faderens Død 1771 blev han tillige Foged og Skriver ved Vrejlev Kloster Birk. Han døde i Sæby 1798, begr. 14. Septbr. Gift Sæby 13. Decbr. 1765 med Karen Madsdatter, f. 1744, d. 24. Novbr. 1768, begr. i Kirken.

17. Christian Henrik Klein²⁾ blev By- og Herredsskriver 7. Decbr. 1798. Var født o. 1753, antagelig paa Bornholm, og døde 7. Juni 1825 i Sæby. 21. Novbr. 1777 blev han Prokurator saavel for Lands-

¹⁾ Vrejlev Kl. Skiftepr. 1771.

²⁾ Kaldes almindeligvis Christian Henrik Klein.

tinget som for Underretterne paa Bornholm, hvorfra han kom til Sæby. Han var gift I i 1781 med N. N., død 1783. Enke efter en Købmand Jens Dreyer i Rønne, d. 1781, og Datter af Rasmus Hansen. Hun var meget formuende, men drikfældig og en daarlig Husholder-ske (Hjorth-Nielsen: Danske Prokuratorer). Gift II med Anne Frederikke Rasch, f. o. 1767, død Sæby 17. Jan. 1816, 49 Aar. Hun hørte antagelig til den bornholmske Familie Rasch. Kleins første Ægteskab var barnløst, men i 2. Ægteskab var der 4 Børn, af hvilke de 3 nævnes som Arvinger efter hans Søster Jomfru Anne Sofie Klein, der døde som Kapitalist i Sæby 27. Febr. 1831, 86 Aar.

Børn:

- A. Dorte Birgitte Katrine Klein, f. Sæby 10. Aug. 1801, død 26. Maj 1864 som ugift Fattig-lem i Sæby Hospital.
- B. Gotfride Henriette Klein, hjd. 30. Novbr. 1802, d. 18..., gift 1825 i Elling med Jens Peder-sen Store af Ellinggaard, dbkf. 27. Juni 1804 i Elling, d. 16. Juli 1856 som Fattiglem i Frederiks-havn, Brygger i Frederikshavn 1831.
- C. Dødfødt Barn, begr. Sæby 16. April 1805.
- D. Gotfred Henrik Klein, f. Sæby 17. April 1806, d. Sæby 2. Aug. 1868, Snedkermester; gift Elling 6. Okt. 1830 med Marie (Maren) Peder-sdatter Westerbye, f. o. 1783, d. Sæby 8. Juli 1846. Hun blev gift I 2. April 1800 i Brovst med Peder Store, der 1801 boede paa Vilsbæksminde og 1804 paa Ellinggaard, som han ejede fra 1813 til ca. 1826, hvorefter han boede i Ellinggaards Vandmølle, hvor han døde 8. Maj 1829, 78 Aar¹⁾.

¹⁾ For Oplysningerne om Fam. Klein takkes Arkivar S. Nygård.

Ved Byskriver Kleins Død blev Byskriverembedet forenet med Byfogedembedet.

Toldere.

1. Søren Skræder nævnes som Tolder 1. Maj 1582, da han afregnede med Renteskriver Hans Nielsen, men havde derefter ikke aflagt Regnskab i Oktober 1587¹⁾, og Lensmanden paa Aalborghus fik Ordre til at rykke ham alvorligt for det. Ordren gentoges 25. Jan. 1588. 19. Decbr. 1590 udgik aabent Brev om, at han maatte være fri for Skat og anden kongelig og borgerlig Tyngde, saa længe han var Tolder. 21. Decbr. 1591, 30. Novbr. 1592 og 14. Septbr. 1593 var han atter i Restance med nogle Aars Regnskab²⁾, og antagelig er han blevet afskediget.

2. Samuel Hetlop var Tolder her 1600³⁾ og døde 15. Septbr. 1608, begravet i Kirkens Kor. Se nærmere Byfoged Nr. 4 og om Slægten se »Personalh. Tidsskr.« 1935, S. 52 ff.

3. Poul Christensen Koch var Tolder 1618 og tillige Byfoged; se Byfoged Nr. 6.

4. Hans Nielsen Gram blev udnævnt til Tolder 14. Marts 1634⁴⁾, var tillige Borgmester. Se Borgmester Nr. 13.

5. Jens Thomsen Rosmus var Tolder 1638 og til sin Død 1642, var tillige Byfoged. Se Byfoged Nr. 7.

¹⁾ Kancelliets Brb. 22. Okt. 1587.

²⁾ Kancelliets Brb.

³⁾ Peder Dyrskjødt.

⁴⁾ Kancelliets Brb.

6. Jens Christensen Prang blev Tolder 1642 og fungerede som saadan til sin Død 22. Maj 1653. Var tillige Ridefoged til Bangsbo¹⁾. Købte 1645 Lejersted i Kirken, hvor der tidligere fandtes Epitafium med hans og hans Hustrus Billeder. Gav 50 Sldr. til Kirken og købte 16 Agre af en Hovedager ved østre Ende af Tof-ten i Sæby af Borgmester Hans Nielsen Gram, for hvilke Agre, som han 6. Maj 1650 testamenterede til Sæby Hospital, han gav 200 Rdl.²⁾.

Han var gift med Magdalene Henriksdatter, død 22. December 1662, der var Enke efter Raadmand Nr. 19 Anders Pedersen, død 1638 (se derunder), og 3. Gang ægtede hun Byskriver Nr. 5 Niels Pedersen Kjærulf (se derunder).

7. Peder Christensen (Reenberg) var Tolder 20. Novbr. 1659 og efterfulgte antagelig Prang. 1661 blev han afskediget paa Grund af Kasseangel 2000 Rdlr., hvorfor Rentekammeret vilde tilholde sig hans Gaard i Sæby, men den havde han tidligere pantsat til sin Broder, Borgmester Claus Christensen (Reenberg) i Viborg, der fik Ejendomsdom. Var tillige Raadmand, se Raadmand Nr. 26.

8. Jakob Eriksen fik Bestalling som Tolder 28. Jan. 1661 fra 1. Jan. s. A. at regne. Var tillige Konsumtions- og Stempelpapirsforvalter³⁾.

Christen Sørensen Langtved fra Sæby blev 10. Juli 1665 konst. Visitør ved Tolden og Akcisen i Sæby og fik 28. Juni 1670 Bestalling som Toldbetjent fra 1. Maj at regne. Han mistede Bestillingen 1681,

¹⁾ Sæby Tgb. 26. Jan. 1653.

²⁾ Kirkens Regnskabsbog, Bl. 271. „Vends. Folk og Land“ III. S. 25 f. og 106.

³⁾ Rentekammer-Udnævnelser.

men fik den igen 1683 og levede endnu 1697 som fhv. Toldbetjent.

9. Christian Hansen Ferslev blev Tolder 31. Jan. 1670, Bestalling 1. Maj s. A.¹⁾). Var tillige Borgmester, se Borgmester Nr. 16. Blev 1688 afskediget som Tolder paa Grund af Kassemangel. I hans Tid var fra 9. April 1681 Johan Ertmann Toldbetjent i Sæby og Fladstrand, men blev samme Aar Byfoged, se Byfoged Nr. 13, og der nævnes derefter en Knud Visiterer, som døde 1689 og efterlod Enke Sofie og voksne Børn²⁾). 1682 omtales Jens Lauridsen Svensk som Konsumtionsbetjent³⁾).

Fra 1688 blev Tolden og Konsumtionen af Sæby, Fladstrand, Skagen og mange andre Byer bortforpagtet af Staten, som Regel til Konsortier, og Toldklarering skulde for Sæbys Vedkommende foregaa i Fladstrand. Denne Ordning vedvarede til Forordningen af 15. Okt. 1778, da det bestemtes, at Konsumtionen fremtidig skulde opkræves direkte til den kongelige Kasse, og der ansattes nu i Sæby en Konsumtionsforvalter, en Kontrolør og 4 Underbetjente.

Konsumtionsforvaltere.

1. Christoffer Henrik Lau, udnævnt 1778, Afsked 1783 efter en Tid at have været suspenderet for Kassemangel.

2. Gynther Didrik Zeuthen, f. o. 1746, blev 18. Okt. 1783 udnævnt til Konsumtionsforvalter her,

¹⁾ a. St.

²⁾ Tgb. 11. Juli 1683.

³⁾ Se Byfoged Nr. 13.

men blev 1794 Tolder i Hjerting og døde 4. Marts 1795 som Toldkasserer i Varde. Han havde ca. 1780—83 været Kontrolør i Sæby. Gift med Mette Hede vig Rosted, f. 1750, d. 7. Okt. 1826. Deres Datter Antonia Zeuthen, der døde ugift, stiftede 1853 et Legat paa 600 Rdl. til Fordel for Sæby.

3. Bolle Ottosen Mørch blev Konsumtionsforvalter i Sæby 25. Juni 1794. Han var født 1756 i Gerding som Søn af Pastor Otto Himmelstrup Mørch og Kirstine Augusta Madsdatter Hvass, og han døde i Sæby 26. Aug. 1807¹⁾. Var gift med Christiane Elisabeth Michaelsen, f. o. 1750, død Darum ved Ribe 6. Juni 1834, med hvem han kun havde Sønnen Otto Frederik Mørch, f. o. 1789, d. Darum 13. Okt. 1837, Premierløjtnant og Patrouillebetjent ved Toldvæsenet.

4. Jørgen Cornelius Kragh, f. 1780, exam. juris, Volentør i Rentekammeret, blev 26. Jan. 1808 Konsumtionsforvalter i Sæby.

Fra 1. Jan. 1818 oprettedes der i Sæby et Told- og Konsumtionsinspektørembede og et Told- og Konsumtionskassererembede²⁾, og 18. Novbr. 1817 blev Kragh udnævnt til at beklæde det sistnævnte. 2. Novbr. 1831 fratraadte han Embedet paa Grund af Sindssyge, men blev først afskediget 25. Juni 1839, idet Embedet 1831—39 bestyredes ved Konstitution af Christian Hassing, senere Toldkasserer i Hobro. Gift I med Karen Beldring, f. o. 1775, begr. Sæby 15. Maj 1810, 35 Aar, gift II Sæby 19. Okt. 1811 med Jomfru Anne Brorson Søbye af Sæby.

¹⁾ I Følge Sæby Kbg. var han da 38 Aar gl., men det passer ikke; jfr. Program Randers Skole 1872.

²⁾ Kgl. Resol. af 8. Okt. 1817.

5. Carl Henrik Ahlefeldt-Laurvig 1839—1849, derefter Toldforvalter her, da Kasserer- og Inspektørstillingerne nedlagdes. 1862 Toldkasserer i Aarhus, død 24. Maj 1863.

Told- og Konsumtionsinspektører.

1. Zacharias Nicolai Zedeler blev 1. Jan. 1818 Told- og Konsumtionsinspektør i Sæby efter tidligere at have været Kopist i Rentekammeret. Han var født o. 1788 og døde i Sæby 12.—13. Marts 1827, 39 Aar.

Gift I med ?

Gift II Sæby 15. Marts 1821 med Lovise Augusta Ingversen, f. Kiel o. 1797, d. Sæby 1. Febr. 1850.

2. Johan Peter Thulstrup, 1827—1830. Blev Kornskriver og senere Havneskriver i Kbh., død 21. Septbr. 1857, 71 Aar.

3. Hans Conrad Engelhardt, 1831—1841, derefter Toldinspektør i Stege, død 2. Juni 1873.

4. Adam Ludvig Scheel, 1842—1849, død 5. Juni 1849. Virkede med særlig Iver for at faa Bønderne til at ophøre med den ulovlige Hjemmetilvirkning af Brændevin og indsamlede 1843 ca. 1000 Sæt Brændevinstøj i Dronninglund Herred.

Efter hans Død ophævedes Inspektør- og Kassererstillingerne, og de forenedes under en Toldforvalter.

Toldkontrolører.

Fra 1778 til 1803 var der i Sæby ansat en Told- og Konsumtionskontrolør.

1. Anders Grønbech, 1778—1780. Var 1777—78 Forpagter paa Rævkærgaard under Stamhuset Birkelse, men fallerede. I Sæby kom han snart i Strid med Stamhusbesidder Arenfeldt til Sæbygaard angaaende Bøndernes ulovlige Brændevinsbrænding og forflyttedes saa til Varde. Godsforvalter Morville paa Sæbygaard siger om ham i et Indlæg, at han i nogle Aar havde været hos sin Fader sønden Aalborg og der skænket Øl og Brændevin, og derefter kom han til Langholt, »som en af de ringeste Dreng eller Skopudsere«. Saa kom han til Hjermelevgaard og skulde bære Navn af Foged, fik Giftegriller m. v. Gift med Dorte Marie Schmidt, Datter af Skudehandler Erik Pedersen Schmidt i Løkken og Ingeborg Lund og Stifdatter af Joh. Fred. Mathiesen til Kjettrupgaard og Bjørnkær.

3. Christian Junghans, 1780—3. Maj 1786, da han byttede Stilling med Eftermanden. Antagelig død 24. Septbr. 1812, 62 Aar, som Overtoldbetjent i Horsens. Gift med Dorte v. d. Vehr.

4. Jens Ørsted, 1786—1. Jan. 1803. Var tidligere Toldvisitør i Sønderho og byttede Stilling med Formanden i Sæby. Afsked fra 1. Jan. 1803, død 1810.
